

*Pedagoginės
Aktualijos
Piličiausko
Akimis*

NR. 30

2008 m. birželio 1 d.

PAPA-30

Šio numerio sveikinimai ir linkėjimai skirti Tėvo dienai, kuriai Lietuvos Respublikos Seimas neperseniai suteikė šventės statusą, paminėti. Suprantama, žvelgiant pedagogo akimis sunkiau išvelgti skirtumą tarp „minėtinos“ ir „šventinės“ dienos. Tačiau šis faktas – tinkamas pretekstas susimąstyti: kodėl susiformavo situacija, kai tėčiai labai dažnai šalinsi nuo savo vaikų auklėjimo, deleguodami šią misiją žmonoms ir močiutėms (pastarosioms, kaip žinia, anūkėlis(-ė) dažniausiai yra teisus...), o sau tendencingai palikdami tik maitintojo – materialinių vertybių gausintojo funkciją? Kokių reikėtų imtis priemonių, amortizuojančių tokio feministinio auklėjimo (mokyklose, kaip žinia, taip pat absoliuti dauguma mokytojų yra moterys) ypatumus? Kaip į mokinių – ypač berniukų!- vertybinių orientacijų puoselėjimą įtraukti tėčius? – Šie ir panašūs klausimai tebus linkėjimas Jums, mielosios Motinos ir Mokytojos, provokuojantis susimąstyti, kai sveikinsite savo vaikų ir savo mokinių Tėčius naujos šventės proga... Juk, sakoma, nėra padėties be išeities.

Aktualija, arba Atviras laiškas Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Č. Juršėnui ir Lietuvos radijo ir televizijos Generaliniam direktoriui A. Siaurusevičiui kviečia dar ir dar kartą susimąstyti apie mūsų visų bendravimo kultūrą, kurios plėtotei nepaprastai didelę žalą daro viešas politikų dalyvavimas televizijos ir radijo laidose. Problemos esmė, manyčiau, slypi tame, kad visuomeninių, politinių ar sociokultūrinių problemų analizei, jų neutralizavimui kviečiami tokie dalyviai, kurie neįsisąmoninę elementaraus skirtumo tarp viešo pokalbio žanrų – *d i s k u s i j o s* (visi dalyviai geranoriškai suinteresuoti uždavinio sprendimu, kompromiso suradimu...) ir *d i s p u t o* (kai stengiamasi įrodyti teikiamo požiūrio teisingumą ir patraukti savo pusėn oponentus) ar *p o l e m i k o s* (siekiamybė – nesiskaitant su argumentų kokybe apginti savo išankstinę nuomonę, būtinai paneigiant ir sumenkinant priešininką...). Beje, šio skirtumo, atrodo, nejaučia ir kai kurie Nacionalinio transliuotojo tiesioginių laidų vedėjai... Kadangi aukščiau minėtoms institucijoms neseniai pradėjo vadovauti asmenys, daugelio žmonių sąmonėje apie save suformavę džentelmenų įvaizdžius, yra vilties prašyti jų atitinkamos pagalbos...

Publikacijoje Apsisprendkime dėl ugdymo principų baigiama skelbti e-žurnalo Skaitytojui jau žinomos knygos (L. Navickienė, S. Karalienė, A. Navickas, A. Piličiauskas. Grožio ir Gėrio link, Klasės auklėtojo knyga.- Vilnius, 2007) teorinė dalis – vertybinių nuostatų ekspozicija. (Lieką nepublikuotos tik šią dalį apibendrinančio Išvados, kurias pateiksime artimiausiame PAPA numeryje.) Norėtusi puoselėti viltį, kad ši teorinė medžiaga jau suteikė ir toliau teiks mokytojui minčių bei idėjų, kaip renovuoti jo dalyko pamokų (o taip pat ir vedamų klasės valandėlių) turinį bei jų efektyvumą.

Doc. dr. L. Navickienė rubrikoje Praktikumas talpina ištrauką iš jau minėtos knygos, kurios tema ši kartą – „Tėvai – ugdymo partneriai. Nuoširdaus dėmesio mokymuisi svarba“. Aktualijos analizė grindžiama penkiomis siužetinėmis situacijomis, kurių autorė L. Navickienė: „Aš tavimi tikį, Roberta“, „Naurimtas“, „Kai aš mažas buvau“, „Nesusitinkant“, „Man gerai, man nieko netrūksta!“. Tema paliečia tėvų požiūrį į vaikų mokymąsi, jų savarankiškumo ir atsakomybės puoselėjimą, o taip pat – jų atžalų nuomonę, vertinančią šias tėvų pastangas... Skaitytojas šioje publikacijoje suras idėjų ir Tėvo dienos paminėjimui...

Rubrikoje „Muzikų rūpesčiai ir godos“ toliau siūlomos Skaitytojui PAPA e-žurnalo redaktoriaus išvalgos, kurioms impulsą davė jo apsilankymas (2008 m. kovo 27 d.) respublikinėje metodinėje-praktinėje konferencijoje „Muzikinis ugdymas švietimo kaitos procese“. Šį kartą publikacijoje atkreipiamas dėmesys į pavojingai besiformuojančią muzikos mokytojų universitetinio rengimo situaciją. Čia taip pat siūlomas ir dar vienas pranešimas, kuris buvo perskaitytas minėtame renginyje. Tai Žydrės Jautakytės „Muzikos bendrosios programos pradiniame ir pagrindiniame ugdymui atnaujinimas“ straipsnis.

Publikacijoje „Tu gegute...“ jaunasis kompozitorius A. Navickas dalijasi išpūdžiais – išgyvenimais ir mintimis, patirtais 2008 m. kovo 29 dieną Kauno „Vyturio“ vidurinėje mokykloje, kur vyko šalies jaunimo mišrių chorų šventė-konkursas „Dainuok ir keliauk 2008“. Šį renginį jau aštuntą kartą organizavo Chorų ir jaunųjų dirigentų paramos fondas „Polihimnija“ (prezidentas – prof. A. Petrauskas). Konkurse dalyvavo devyni bendrojo lavinimo mokyklų /gimnazijų moksleivių chorai, kurie atliko privalomą kūrinį – A. Navicko išplėtotą lietuvių liaudies dainą „Tu gegute...“

Te altruistinės Meilės šiluma brandina gausų šių metų vasaros Dvasingumo derlių, idant jo vaisiais galėtume pamaitinti mūsų alkstančias šeimas, ugdymo institucijas, visuomenę!

Ramaus poilsio, prasmingų darbų.

Iki kitų susitikimų naujais mokslo metais!

Nuoširdžiai

Albertas

2008 m. birželio 1 d.

Gerb. Kolege,

birželio mėnesio mintis ir nuoširdžiausius jausmus norėčiau orientuoti į **Tėvo dieną**. Tam skatina kelios priežastys. Pirmiausia, nuo šių metų Tėvo diena suteiktas naujas statusas – iš „minėtinės dienos“ ji tapo švente. Gerai tai, ar blogai?

– Paties tėvo požiūriu, manyčiau, turėtų būti ne tiek svarbus šios dienos statusas, kiek jos **turiningoji prasmė**, kurią mes – patys tėčiai ir mūsų vaikai – talpiname į tą „minėtiną“ ar „šventinę“ dieną. O tą prasmę išpuoselėti galiu **tik aš pats**, – tėvas, visą gyvenimą kantriai, po mažą kruopelytę modeliuodamas jos turinį savo ir mano vaikų sąmonėje. Ir būtent jis – prasminis turinys – lems mano šeimoje Tėvo šventės scenarijų. Gal, pavyzdžiui, birželio pirmojo sekmadienio vakarą žiūrėdamas „Panoramą“ ir matydamas siužetą, kuriame liudijama pagarba Tėvui, aš didžiuliamis galėsiu mintyse išstarti: „O vis tik mano vaikai mane pasveikino kur kas gražiau, nuoširdžiau ir prasmingiau...“ Na, o jeigu, deja, teks išstarti skaudžius priekaišto žodžius („Svolačiai savo tėvą pamiršo pasveikinti!“)? – Atsakydamas į šį nemalonų klausimą norėčiau pateikti pirmąjį linkėjimą sau ir kitiems tėvams:

„Suraskime savyje jėgų kurti naujo vertybinio turinio santykius su savo vaikais, kadangi, tikėtina, ligšiolinė bendravimo taktika nepasiteisina. Išbandykime Pedagoginio dvasingumo nuostatą, kai nuoširdi Meilė vaikams derinama su išmintingu reiklumu jiems“.

Palikime susimąsčiusį tėvą, linkėdami jam kur kas linksmesnės kitų metų šventės....

Pažvelkime į naują šventę pedagoginiu požiūriu. Šiandien, manyčiau, labai svarbu į ugdymo procesą įtraukti mokinio tėvą. Juk, kaip žinia, klasės susirinkimus jis neretai ignoruoja (deleguodamas šią, ir, apskritai, auklėjimo misiją vaiko motinai); pradinėse klasėse, iki- ir priešmokyklinėse istaigose mokytojai vyrai sudaro tik per 0,5% ...; o ką bekalbėti, jeigu tėvas išvykęs į airijas uždarbiauti... (Apie morališkai degradavusį, pavyzdžiui, alkoholišką tėvą čia kalbėti jau netenka...) Tai reiškia, kad mūsų berniukų – bent jau pradiniam bendrojo ugdymo etape – vertybinės orientacijos ugdymas feministineje terpėje... **Iš ko ir kur** jam mokytis bendravimo su kitos lyties asmenimis? Interneto šiuokšlynuose?.. Vietoje atsakymo į šiuos klausimus kreipiuosi į Tave, gerbiamoji Skaitytoja, ir linkiu:

„Supraskime esamos situacijos sudėtingumą ir pajauskime deramą moralinę atsakomybę: panaudokime visas galimybes, kad ugdymo procese (ypač popamokiniuose renginiuose) kuo aktyviau dalyvautų ir kuo dažniau lankytųsi vyriškoji mokinių tėvų dalis“.¹

Palikime susimąsčiusią Kolegę, linkėdami jai kūrybingesnio kitų metų Tėvo šventės paminėjimo...

¹ Tam tikslui ypač patogu išnaudoti gegužės mėnesio pamokas, kad ne tik sėkmingai užbaigtume mokslo metus, bet ir deramai pagerbtume artėjančią Tėvo dieną: artimiau supažindinkime mokinius su klasės bendruomenės tėčiais, pagerbkime juos...; organizuokime pokalbius su mokiniais, aiškindamiesi Tėčio vaidmenį šeimoje ir vaiko gyvenime („Už ką myliu savo tėtį“; „Koks užaugęs norėčiau būti tėtis...“; „Kaip nenorėsiu bendrauti su savo vaikais“); ir t.t. (Žr.: Apsispręskime dėl ugdymo principų // PAPA-26.)

Norėčiau dar į Tėvo dienos turiningą prasmę pažvelgti per šių dienų Šeimos situaciją², kai 58% susituokusių šeimų skiriasi. Kokios priežastys suformavo šią duotybę? – Įvairios, tačiau bene svarbiausia, manyčiau, yra ta, kad vyras tapo silpnąja lytimi, „nepakeliamą kasdienės būties sunkumą“. Pavyzdžiui, šeimoje gimus neigaliajam vaikui, atsiradus nepagydomam ligoniui ar ištikus kitokiai nelaimi, jis dažnai šeimą palieka arba nusiramino ieško alkoholyje (o šis, sutikime, dažniausiai nurodo smurtą kaip tiesiausią „šeimos galvos savirealizacijos“ būdą... Apie iki graudulio malonias išimtis čia nekalbu.) Vyro silpnumą neretai rodo ir jo moralinis neatsparumas jaunesnei amžiumi partnerei („tai ne kvailumas, o kova už kokybę“) ir kt. Taigi, belieka galvoti, kad, opozicijos nuomone, Valstybinė šeimos politikos koncepcija šitai varžo „silpnosios lyties“ teises ir laisves, diskriminuoja vienišas motinas ir jų vaikus...

Palikime Koncepciją oponuojančius Seimo narius (ir jiems pritariančius asmenis), geranoriškai linkėdami pilietinės motyvacijos susimąstyti, idant kitų metų Tėvo dieną švęstume jau turėdami Lietuvos vertą Šeimos sampratą.

Baigiamąjį žodį norėčiau suteikti Vaikui, nes tik dėl jo tampa prasmingas suaugusiųjų gyvenimas, nes tik dėl jo kuriamos šeimos, statomos mokyklos, universitetai... Leisiu, kad savo dalykinį sveikinimą ir linkėjimą jis užbaigtų Credo mokyklos mokinio dainuojamais žodžiais:

„Daug pasaulyje kelių,-
Ir vingiuotų ir dulktų...
Kaip surasti vieną jų,-
Tą, kuris mažiau duobėtas?

Tėti, brangus Tėveli,
Esi išmintingas, drąsus.
Veski mane, vaikelė,
Kad tapčiau garbingas žmogus...“

Nuoširdžiai

Albertas

2008 m. birželio 1 d.

Atgal

² Toki „žvilgsnį“ išprovokavo 2008 m. gegužės 19 d. Nacionalinio transliuotojo laida „TV forumas“ (žr. šio PAPA numerio „Aktualija“).

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Aktualija

arba

ATVIRAS LAIŠKAS

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Č. Juršėnui

ir

Lietuvos radijo ir televizijos Generaliniam direktoriui

A. Siaurusevičiui

Preambulė

Manau, daugelį jaudina tiesioginės Nacionalinio transliuotojo laidos, kai jose dalyvauja politikai – Prezidentūros, Seimo, Vyriausybės nariai... Ir jaudina ne tik analizuojamų problemų aktualumu, bet ir jų **dalyvių bendravimo kultūra** – savos pozicijos dėstymo logiką ir įtaigumą, idėjų originalumą, elgesiu reaguojant į kitaip mąstančio/teigiančio asmens argumentus... Ir tai suprantama: juk šie asmenys (VIP) tai – Tautos žiedas (bent jau toks turėtų būti), iš kurio nesąmoningai mokomasi, jo elgsena mėgdžiojama, tiražuojama... Taigi, nesuklysimė pasakę, kad Nacionalinis transliuotojas tai – Nacionalinė Mokykla, o Seimo nariai – jos Mokytojai. Tačiau, akivaizdu, – iš čia kyla ir didžiulė moralinė atsakomybė.

Kokias pamokas gauna tautiečiai, stebintys/girdintys Nacionalinį transliuotoją³? Pasi-remsiu tik viena laida –

„TV Forumas“, 2008 m. gegužės 19 d.

Laidoje dalyvavo Seimo nariai: R. Baškienė, E. Karpickienė, E. Masiulis ir A.M. Pavilionienė, o taip pat Lygių galimybių plėtros centro projektų vadovė M. Jančiauskaitė, Nacionalinės šeimų ir tėvų asociacijos pirmininkas A. Ramonas.

(http://www.lrt.lt/archyvas/?channel=234940§ion=4&filter=2008-05-19&record=3680645_1211220600)

³Šiuo klausimu jau ne kartą rašyta e-žurnale: PAPA-21 (Apsisprendime dėl ugdymo principų), PAPA-19, PAPA-14 (Aktualija) ir kt.

Forumo režisierius tradiciškai laidos dalyvius susodino į skirtingas barikadų puses – „pozicija“, teikianti svarstymui Seime parengtą Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projektą (R. Baškienė, E. Karpickienė, A. Ramonas) ir „opozicija“ – oponuojanti šios vizijos turinį (A.M. Pavilionienė, M. Jančiauskaitė, E. Masiulis). Kertinis Forumo klausimas: **ar santuoka yra būtinas šeimos požymis?**

Laidos vedantysis – E. Jakšlaitis. Jis stovi tarp pozicijos ir opozicijos eilių. Mat, jam tenka „demarkacinės linijos“, skiriančios Forumo dalyvių eksponuojamas vertybes ir argumentus, funkcija. Beje, pagal žurnalistinę etiką taip ir pritiktu...

Tačiau būsiu nuoširdus ir prisipažinsiu, t.y. atskleisiu savo išankstinę psichologinę nuostatą: **netikiu nei laidos vedančiojo vertybiniu neutralumu, nei tikimybe būti garbingos diskusijos liudytoju.** Kodėl manoji empatija siūlo tokius tendencingus laidos vertinimo kontūrus? – Todėl, kad **nuojautą jau suformavo ilgalaikę patirtis, sukaupia stebint tokio pobūdžio TVR laidas ar transliacijas iš Seimo rūmų...** (Tiesa, ne visas. Bet apie tai – šiek tiek vėliau...) O kaip norėtusi ši kartą apsirikti! Kitais žodžiais, norėtusi būti **diskusijos⁴**, bet ne įgrisusios **polemikos⁵** dalyviu.

Opozicija

Ji savo elgsena, deja, atitiko tradicinių lietuviškų oponentų standartus. (Taigi, manoji nuojauta neapvylė...) Ir todėl, matyt, atėjo metas kalbėti apie viešąsias tokio įvaizdžio pasekmes, t.y., kokie tokios elgsenos pliusai ir minusai. Pradėsiu nuo trūkumų.

⁴ Kai pozicija ir opozicija drauge siekia optimalaus problemos sprendimo, t.y. ieško atsakymo į klausimą, kuris šiuo metu jaudina žiūrovą/ klausytoją, visuomenę.

⁵ Pagrindinis tikslas – įrodyti savo požiūrio pagrįstumą, nevengiant kitamam žeminančių ar įžeidžiančių „argumentų“.

Akivaizdus Forumo opozicijos nervingumas, pykčio blyksniai, šiuo metu kito kalbančiojo pertraukinėjimai ir ironiškos grimasos (kaip niekinanti reakcija į kitaip mąstančio argumentus), menkinantis Koncepcijos projekto vertinimas („laštelienu“...), kelio lygmenyje pakelta ir nervingai besisupanti dešinės kojos pėda (operatoriaus sąmoningai rodoma stambiu planu?) bei daugybė kitų „smulkmenų“ nuolat primindavo seną romėnų patarlę: „Jupiteri, tu pykšti? Vadinasi, tu neteisis!“

Maža to. **Save kultūringu laikanti žmogų tokie nervingi oponentų veidai, visa laidos atmosfera turėtų tik atstumti nuo ekrano.** O gal tai ir yra viena priežasčių, suformavusių mūsų visuomenės narių **pilietinį pasyvumą – nenorą dalyvauti visuomeninių organizacijų veikloje?** Juk daugeliui žmonių tos politikų rietenos, jų pykčio perkreipti veidai yra „igrisę iki gyvo kaulo...“⁶

Taip, sutinku, viešos rietenos eterio erdvėje turi ir **privalumų:** skandalų mėgėjams, kuriems nesvarbu, **kas** pasakoma (t.y. teikiamų argumentų pagrįstumas), bet **kaip** pasakoma, tokios „purvinos laidos – veža“. Šia priklausomybe, kaip žinia, akivaizdžiai piktnaudžiauja komercinė žiniasklaida⁷, besinaudojanti spaudos ir žodžio laisve, tačiau **nejaučianti jokios moralinės ir pilietinės atsakomybės už vaikų, paauglių ir jaunimo auklėjimą.** (Manau, daugeliui šioje vietoje ausyse skamba mefistofeliški žodžiai: „Vien tik auksas valdo mus...“) Tokiam prodiuseriui norėčiau nuoširdžiai priminti: **mano vertybių pasauliui tamstos sklaidžiamas marazmas poveikio neturi!** Žiūriu į jį ir šlykščiuosi, bet ne žaviuosi (kaip kad tu norė-

⁶ Pavyzdžiui, tyrimais nustatyta, kad iš visų Europos Sąjungos valstybių mūsų jaunimas pilietiskai yra vienas pasyviausių...

⁷ Vienos komercinės TV programos prodiuseris visiškai neseniai į žiūrovo telefonu išreikštą priekaištą („Ir kaip jums negėda tokį šlykštalą rodyti laidos metu?!“) labai ramiai su akivaizdžia doze ironijos atsakė: „Gerb. pone, patariu tokiais atvejais žiūrėti kitą programą...“

tumei) rodomais vaizdais. Maža to, kaltinu tave amoraliu poelgiu, nes ant tavo sąžinės krenta tėvų, apraudančių savos smurtaujančios ar narkotikų liūne skęstančios atžalos elgesį, ašaros. Juk tu naudojiesi proga, kad Mokykla ir Šeima (kol kas?) nesugeba puoselėti vaikams reikiamo imuniteto tavo skleidžiamoms bjaurasties baciloms, o Temidė (taip pat kol kas?) tavęs už šį amoralų infekavimą nebaudžia... (Sakoma, yra toks posakis, kurį čia prisiminiau, ir kurio, manyčiau, versti į valstybinę kalbą nereikia – „vor v zakone“...).

Tačiau grįžkime prie TV forumo laidos. Ar tokį tikslą (t.y. tokį būdą igyjamą populiarumą) turėtų sau kelti Nacionalinis transliuotojas? Norėčiau galvoti, kad aš, mokėsių mokėtojas, būdamas savotiškas Nacionalinio transliuotojo „akcininkas“, turiu teisę iš jo reikalauti elementarios kultūros (kaip „būtiną pakuootę“ jo teikiamai paslaugai) sklaidos. Pasakysiu dar daugiau: didelė dauguma piliečių (o ypač – pedagogai) tikrai pritartų idėjai – **parengti „suspenduotų“ politikų** (kurie nesugeba kultūringai elgtis viešose vietose) **sąrašą** ir bent laikinai nekviešti jų į Lietuvos televizijos ir radijo laidas, kaip negebančių dalyvauti korektiškose diskusijose. Sakote, tada neturėsime ką kviešti į publicistine diskusijų laidas? – Ne, ši kartą yra vietos ir optimizmui...

Pozicija

Prisipažinsiu, šioje TV Forumo laidoje patyriau malonų netikėtumą: stebino „pozicijos“ laikysena, – jos narių pasisakymai (nors ir buvo chroniškai bei netaktyškai pertraukinėjami tiek opozicijos, tiek ir vedančiojo) išsiskyrė **santūrumu, pagarba visiems Forumo dalyviams ir TV žiūrovams...** Visa tai tik didino pasitikėjimą jų teikiama argumentais, žadino simpatijas, inspiravo nuoširdžią atjautą...

Tačiau ne mažiau svarbus ir aukšlėjamasis tokio viešo bendravimo užtaisas: **pasirodo, kad ir mes, Lietuvos žmonės, galime bendrauti kul-**

tūringai, pagarbiai net tuo metu, kai tenka kantriai ir taktyškai atmesti opozicijos (sąmoningai?) teikiamus nepagrįstus priekaištus⁸. Ir štai čia pradeda ryškėti prasmingos Vilties kontūrai: gal ir manos kartos žmonės dar sulauks dvasingumu ir humaniškosiomis vertybėmis grįsto tarpusavio bendravimo. Tiesa, gal būt tik tada, kai toks emocinis krūvis taps skiriamuoju Nacionalinio transliuotojo laidų požiūriu; kai diskusijų klubai ir forumai, nuomoninių sankirtos ir dienos aktualijos pelnys reikšmingą mokyklos, plėtojančios visuomenės kultūrą, statusą...

Laidos vedantysis

Ši kartą vėl nuojauta neapvylė: laukiamas (privalomas?) **vedančiojo vertybinis neutralumas – paprasčiausia fikcija**. (Nors, beje, taip neturėtų būti, jeigu, kaip jau minėjau, vadovautumės žurnalistų etikos kodeksu...) Tai, manyčiau, akivaizdi šios laidos vadovo profesinės kompetencijos spraga. Beje, ne vien šios ir ne vien šio vedančiojo darbe. Ji žiojėja dažnoje T. Dapkaus, D. Kuolio, R. Miliūtės, V. Savukyno... laidoje, kai politinis ar vertybinis vedėjo angažuotumas liejasi, lyg iš rinkiminės kompanijos tribūnos⁹. O gaila! Juk vedantysis turi daugybę priemonių psichologinėms smurto atakoms neutralizuoti (pradedant pakartotinu prašymu liudyti korektiškumą ar taktyšką pastabą ir baigiant chronišką išsišokėlio tramdymu išjungiant jo mikrofoną...).

⁸ Tarkim, opozicija ne kartą mėtė „argumentą“, kad šis įstatymas (deja, tai tik Konceptijos projektas! – A.P.) diskriminuoja vienišas motinas, našlaičius ir neigaliuosius vaikus...

⁹ Pavyzdžiui, kai tiesioginės laidos metu tūlas klausytojas paskambina į studiją ir pateikia klausimą ar kontrargumentą, oponuojantį akivaizdų vedančiojo vertybių pasauli, tapo įprasta išgirsti tokius laidos vadovo žodžius, nutraukiančius „nepatogius besibraunančio pašnekovo“ argumentus: „Ačiū, supratome jūsų klausimą (nuomonę, argumentą...). Dabar – reklama“. O po reklamos, suprantama, galima ankštesnio klausimo jau ir neprisiminti...

Sutikime, tokios laidos vedančiojo pastangos ir jų dėka atsirandančios pasekmės būtų **puikiausia pamoka daugumai visuomenės narių, kaip nedera ir kaip tinka elgtis diskusijos metu...** Tada aš, kaip pilietis, būčiau dėkingas tokiam laidos vedėjui, jeigu jis, neprimesdamas asmeninės nuomonės, „laikų ir vietoje“ pateiktų geranorišką klausimą konkrečiam laidos dalyviui, kurio atsakymas patikslintų jo pozicijos kontūrus, išryškintų vertybinę orientaciją, pateiktų argumentus, deramai pagrindžiančius tokią nuostatą (o gal būt – net apsaugotų pašnekovą nuo nepiktybinės klaidos...). Kad tai įmanoma, liudija G. Alekšonio, L. Donskio, A. Siaurusevičiaus... vedamos laidos.

Tokia vedančiojo nuostata, manyčiau, turėtų būti **vertybinis kriterijus**, pagal kurį (greta kitų) privalėtų būti vertinamos Nacionalinio transliuotojo TV ar radijo programos. Juk jos (priešingai, nei komercinės) turėtų tarnauti ne konkrečioms interesų grupėms, o **visiems piliečiams**, palikdamos pastariesiems teisę ir galimybę **patiems susigaudyti audringoje šių dienų vertybių jūroje**.

Ar tokia mano nuostata pagrįsta? Ar panašius reikalavimus mes, Lietuvos piliečiai, galime (turime teisę?) kelti Nacionaliniam transliuotojui? Ar įmanoma surasti tokių vedančiųjų, kurių vertybinis angažuotumas – **tarnauti Tautos kultūrinimui** (bet ne jos žmonių suprišinimui), **sąmoningam pilietiškumo ugdymui** (bet ne savų interesų tiražavimui)? – Atsakymus palieku galimybę pasirinkti pačiam Skaitytojui.

Čia norėčiau pateikti dar keletą pastebėjimų Forume analizuotos problemos – būti ar nebūti santuokai? – klausimu.

Poleminė problemos esmė

Akivaizdu, kad viena esminių priežasčių, dėl kurios formuojasi vaikų smurtas mokyklose ir visuomenėje, yra nykstanti **pareigos ir atsakomybės samprata**. Tai leidžia tarpsti blogiui,

nes neįsijaučiame jokios sąžinės graužaties, – **viską pateisina „mano laisvės ir teisės“**.

Mokytojai puikiai žino, ką reiškia **teisių ir laisvių akcentavimas nesant pareigos ir atsakomybės akompanimento**, jau privedęs prie nesuskalbėjimo su mokiniais... (Ar ne dėl šios priežasties, t.y. suabsoliutinto teisių ir laisvių išmanymo, Vilniaus meras siūlo mokyklose steigti rūkomuosius, kadangi specialus įstatymas jau neveikia?) O gal opozicija ir čia pasakys: „Jeigu nori, tegu rūko, tegu narkašinasi, svarbiausia nepažeisti žmogaus teisių ir laisvių“?

Būtent **teisių ir laisvių ginama bei saugoma „šeimos galva“** gali palikti vargū savo daugiausiai vaikų šeimą (mat, jis „nenori būti jiems papildoma našta...“). Panašiai vertintinas ir kitas – vyro veltėdžio poveikslas, kurį neapsikentusi žmona su vaikais, panašiai, kaip rudeni bitės traną, palieka likimo valiai... Tačiau opozicija čia problemų (pavyzdžiui, nei vaikų, nei moters diskriminacijos) nežvelgia. Nes jeigu išvelgtų, veiksmų logiką turėtų būti kitokia.

Pavyzdžiui, opozicija ragintų aiškintis, kokios priemonės gali stiprinti šeimos instituciją? – Drįstu teigti: **santuoką gali paskatinti tūlą pilietį duotos priesaikos (t.y. pareigos rūpintis šeimos nariais) prisiminimui**. Jeigu taip, tai būtina ieškoti galimybių ir būdų šiai socialinei ir moralinei poveikio priemonei puoselėti, ją **visokeriopai stiprinti ir aukštinti**.

Teikiate kontrargumentą, kad Europoje gausėja santuoką nutraukiančių šeimų? – Taip, tai aliarmuojantis signalas, tačiau jis privalo skatinti visuomenę **dar labiau rūpintis santuokos antstato puoselėjimu ir jo išsaugojimu**. (Juk, pavyzdžiui, suprasdami globalaus klimato atšilimo pavojų, stengiamės šį procesą stabdyti, bet ne jį aktyvinti. Ir negalvokime, jog čia nelygintini nelaimės mastai...)

Vertas dėmesio opozicijos argumentas, kurį pateikė Lygių galimybių plėtros centro projektų vadovė M. Jančiauskaitė:

„Jeigu jūs man įrodysite, kad santuokos faktas panaikins šeimoje skurdą, smurtą, šeimos narių išnaudojimą, aš būsiu pirmoji, kuri pritaras jūsų koncepcijai“.

Šioje vietoje norisi atsakyti tokį pastebėjimu: gerb. opozicija (ir visi, kurie pikėtuose tokią nuomonę palaikote), jūsų „šeimos laisvinimo“ eksperimentas jau įrodė savo padarinius ir pasekmes – gausėja „laimingųjų skaičius“ kūdikių ir vaikų globos namuose, steigiamos prieglaudų būstai motinoms – smurto aukoms, o nepilnametės gerina demografinę šalies situaciją... Todėl sutikime: **nepavykusį eksperimentą logiškai keisti alternatyviu...** (Tik vargu, ar reikėtų dėti viltis į TV forume pateiktą nurašinantį vedančiojo siūlymą dukrai, kad ši, būdama laisva, esant reikalui galės nueiti į Spermos banką...)

Norėtusi galvoti, kad Seimas, suprasdamas(?) šių pilietinių bei humanistinių vertybių – **pareigos ir atsakomybės devalvaciją**, norėtų patvirtinti Valstybinę šeimos politikos koncepciją. Tačiau, sprendžiant pagal minėto Forumo opozicijos argumentus, tokį dokumentą, rodantį valstybinį požiūrį į šeimą ar puoselėtiną socialinę siekiamybę, vargu bau turėsime, kol iš Koncepcijos nepašalinsime teiginio, kad „šeima yra vyro ir moters santuokos pagrindu sukurta, artimais giminystės ryšiais susijusi bendruomenė“. Mat, opozicijai tokia nuostata nepriimtina, kadangi Koncepcija (= **santuoka**) **įpareigoja... jausti atsakomybę už šeimos narius, diskriminuoja vaikus**. Šioje vietoje galima suprasti Liberalų sąjūdžio vadovą, kuriam piliečio laisvės – programinė siekiamybė. Tačiau socdemams... Iliustracijai pateikšiu Forumo dalyvės, prieš kurį laiką nominuotos švietimo ir mokslo ministro kėdei užimti, oponuojančius ir apibendrinančius argumentus¹⁰:

¹⁰ Beje, Forume išsakytą opozicijos „argumentų paketą“ dalykiškai analizuoja bei vertina R. Ozolas („Ne šeimos, o mąstymo problema“ ir T. Viluckas („Dėl ko laužomos ietys“) (žr.: Lietuvos žinios, 2008 m. gegužės 23 d.)... Kaip jau minėjau, Koncepcijos esmę sėkmingai

„Šeima yra darinys, kuriame žmonės yra **laimingi**, kurie nėra skriaudžiami, kur nėra jokio smurto formų, kurie pakankamai **uždirba**, kad išlaikytų savo narius, kur žmonės yra **laimingi** savo susitarimu, bet ne ta įregistruota santuoka, nes šeima yra **intelektų branda**, yra **suvoķimas**, yra **švietimo pasekmė**, bet ne įstatymo prievarta. Koncepcijos autoriai nesuvokia, kas yra žmogaus teisės ir laisvės. Reikia gerbti kiekvieno žmogaus **pasirinkimą**, o Įstatyme **įkūnyti moralus ir svajones** yra, na, tikrai netikslinga, nes Įstatymas turi padėti žmogui gyventi, Įstatymas turi **žmogų ginti**. Neteisinga grasinti žmonėms ir prievarta kurti santuokos šeimos modelį“.

Ši Forume dalyvavusios opozicijos apibendrinanti argumentą nurodė socialdemokratų atstovė A.M. Pavilionienė. Čia neverta priminti tai, kad teikiant objekto ar reiškinių apibrėžimą nepriimtina aiškinti, **kuo jis nėra**, nes jis „daug kuo nėra...“ Pateikšiu tik keletą klausimų.

Ko šiame kontekste vertas **laimės** vertybės akcentavimas: ar ne dėl jos vyras, pasijutęs esąs nelaimingas, palieka šeimą? O ar jau dabar sunku išvelgti perspektyvą, kai vyras, norėdamas būti **laimingas**, juolab **pakankamai uždirbantis**, žinantis **savo teises ir laisves**, ir kad reikia gerbti kiekvieno žmogaus **pasirinkimą**, **sukurs savo asmeninį harema**... Ir ne viena, bet **kiekviename žemyne?**..

O tėvo paliktas vaikas, dėl kurio **laimės** tiek rūpinasi opozicija, ar jausis laimingesnis už darnioje šeimoje gyvenantį bendraamžį? Jeigu santuoka yra švietimo pasekmė, tai kodėl vykdoma reforma nesugeba tos pasekmės išaukštinti?

□ □ □

Gal ir gerai, kad prieš būsimus Seimo rinkimus politikai atskleidžia savo credo, t.y. vertybinius – humanistinius, pilietinius principus,

bandė aiškinti ir Forume dalyvavę jos autoriai, tik gaila, kad sąlygos šiai siekiamybei įgyvendinti buvo apgailėtinos...

orientacijas... Mat, visuomenei – o ypač pedagogams, žvelgiantiems kiek platesniu žvilgsniu į kraupią šalies socialinę situaciją (priešingai tiems politikams, kurie besirūpina vien tik asmeniniu reitingu) palengvina rinkiminį pasirinkimą ir apsisprendimą...

Klausimai atviro laiško adresatams

Gerb. Seimo Pirmininke Č. Juršėnai,

Gerb. Lietuvos radijo ir televizijos Generalini direktoriau A. Siaurusevičiaus,

atsiprašau, kad leidžiu sau kreiptis į Jus atviro laišku. Tai darau dėl kėleto priežasčių.

Pirma. Šalyje sociokultūrinė situacija yra akįvaizdžiai pavojinga, nes didelės dalies piliečių – ypač jaunimo bendražmogiškųjų vertybių deformacija kelia pagrįstą nerimą.

Antra. Esama pagrindo teigti, kad dalis politikų veržiasi į eterio laidas ne tiek dėl noro diskutuoti – spręsti egzistuojančias aktualias problemas, kiek polemizuoti – nuolat priminti rinkėjams apie save, rodyti tariamas jų interesų atstovavimo pastangas ir t.t.

Trečia. Akįvaizdu, kad labai dažnai poleminių ginčų metu teikiami siūlymai ar argumentai yra abejotinos socialinės, dorovinės ir pilietinės prabos, o neretai – net žalingi Tautos sociokultūriniam vystymuisi.

Ketvirta. Minėtoji TV forumo laida, tiksliau – jos „pozicijos“ dalyviai, lyg susitarę įrodė ir parodė, kad yra **galimas (ir kaip galimas)** kultūringas viešas dialogas.

Todėl, remdamasis šiais ir kitais argumentais drįstu Jus klausiti: gal jau atėjo metas **bendromis pastangomis keisti Nacionalinės mokyklos ugdymo turinį ir procesą – diskusinių laidų rengimo strategiją ir taktiką?** Juk šalies socialinė situacija yra pasiekusi kritinę ribą – stovime ant besiformuojančios amoralumo smegduobės! Juolab, kad ir Likimas dovanuoja retą galimybių dermę: 1) abu neseniai

užėmėte atsakingas labai reikšmingų institucijų vadovų pareigas; 2) abu esate žinomi humanistinių vertybių išpažinėjai, dvasios aristokratai, džentelmenai...

Pagarbiai

Albertas Piličiauskas

2008 m. birželio 1 d.

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Apsisprendžime dėl ugdymo principų

Tęsinys

(žr.: PAPA-12 – PAPA-29)

Publikacijų ciklo (žr. PAPA-29) tęsinyje buvo akcentuojamos šios mintys – edukacinės Projekto nuostatos:

[143] iš trijų laisvumo formų svarbiausia edukacinė siekiamybė yra laisvė altruistiškai aukotis kitių labui, korektiškai liudijant asmeninį principingumą, pareigingumą ir atsakomybę¹¹;

[144] Mokykla, tikrai mylėdama savo ugdytinius, žinojimu puoselėdama jų laisvumo pojūtį, galėtų tuo pačiu ugdyti ir jų pareigingumą, principingumą, orumą ir atsakomybę;

[145] pagrindiniu lietuviško identiteto ugdymo slenkščiu galima įvardinti šių dienų mūsų šalies žiniasklaidą;

[146] kokiame esame mes patys, tokia ir mūsų žiniasklaida. Tiesa, galima ir alternatyvi tezę – kokias vertybes (bjaurastį, smurtą, prievartą etc.) propaguoja laikraščiai, TVR ir kitos žiniasklaidos formos, tokie ir esame;

[147] kokią turime valdžią, koki pilietiškumo užtaisą savyje puoselėja nevyriausybinės organizacijos, tokia šalyje toleruojama ir žiniasklaida, tokjomis vertybėmis ji nuolat maitina piliečių sąmonę;

[148] Mokykla kapituliuoja prieš totalinę žiniasklaidos invaziją, sistemingai griaušančią tautiškumo ir valstybingumo pamatus;

[149] pozityvi taktiką ragina mūsų ugdytojus kviesti ugdytinius susimąstyti dėl prasmės aukotis jų pačių būsimųjų vaikų gerovei;

[150] kol Mokykla išliks abejinga kryptingam vaiko asmenybės auklėjimui, o žiniasklaida vykdys blogiasklaidos misiją, tol tautiškumo ir pilietiškumo ugdymas Lietuvoje tebus tuščia-vidurė abstrakcija, o mes visi ir toliau pavojingai slinksimė kosmopolitizmo ir globalizmo, propaguojančių materialinių vertybių prioritetus prieš etnines, teritorines, valstybines, dvasines ir kitas vertybes, link,

Toliau tęskime edukacinių nuostatų, teikiamų knygoje „Grožio ir Gėrio link“, analizę.

Reikšmingos smulkmenos. Globalinio kosmopolitizmo link veda ir kitos priemonės, kurios, iš pirmo žvilgsnio, atrodytų lyg ir visai „nekaltos“, tačiau aktyvaizdžiai silpnina tautinį identitetą. Pavyzdžiui, puoselėjant šią vertybę didžiulis vaidmuo tenka istoriškai susiformavusiam geografiniam plotui, kuriame ilgus amžius gyveno konkreti tauta. Šiuo pagrindu, kaip žinia, susiformuoja tokios sąvokos-vertybės kaip gimtinė, gimtasis kraštas, Tėvynė... Ši prigimtinė prierašumo jausmą mūsų tautiečiams visokeriopai stengėsi slopinti tarybinės politikos strategai¹². Tačiau argi neg-

¹¹ Kitos dvi - laisvė produkuoti blogį, egoistiniais tikslais kenkiant bendruomenei ir laisvė pasyviai stebėti, kas aplinkui vyksta

¹² Prisiminkime ano meto populiarų dainą: «Мою адрес – не дом и не улица, / Мою адрес Советский Союз»...

riauna šios žmogaus prigimtinės nuostatos, o tuo pačiu ir asmenybės tautinio identiteto Lietuvos Respublikos Seimas, kuris, V. Daujotytės žodžiais tariant, „nekilnojamąjį turtą – žemę, miškus, ežerus...- įstatymu pavertė kilnojamu turtu, tuo labai pakenkdamas mūsų tapatybei“? Ar tokia valstybinė politika nėra tiesioginis globalinio kosmopolitizmo lozungo – „Žuvis neria, kur giliau, žmogus eina, kur geriau“ - įgyvendinimas?

O ar neslopina laisvumo vertybės, taip būtinos ir svarbios asmenybės, bendruomenės, tautos ir valstybės identitetui, tokie faktai, kai Liepos 6-ją – Valstybės dieną (Karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną) Prezidentui sakant sveikinimo kalbą, virš susirinkusiųjų galvų, virš sostinės Vilniaus skraido Turkijos karo lėktuvai? – Taip, mus saugo NATO... Tačiau ar tai nereiškia „nusilpusio“ mūsų Valstybės suvereniteto, savigarbos ir orumo stygiaus? Ar šie skrydžiai nėra skrydžiai į kosmopolitizmo glėbį?

Tai ne vien tik retoriniai klausimai, o siekis kalbėti apie nereikalingą provokaciją, kurią tačiau ugdymo procese reikėtų deramai neutralizuoti, nes neįsąmonintas laisvumas asmenybę vis tik daro abejinga,- abejinga dėl savo rytojaus, dėl savo vaikų, tėvų, bendruomenės, Tautos, Valstybės... („Kam man rūpintis Lietuvos galių stiprinimu,- pasirūpins NATO!“ – Ar ne tinkama tema klasės mokinių diskusijai?) Juolab, kad tas pats abejingumas neleidžia natūraliai vykdyti pareigos – nei asmenybės Tautai ar Valstybei, nei, atvirkščiai, šių institucijų prievolės asmenybei. Ar ne todėl ir Tauta, ir Valstybė abejingai stebi išsivaiškšiojančias asmenybes, jos piliečius? Juk Tėvynės meilė, arba patriotizmas, bujoja tik įsąmonintų laisvių akivaizdoje, kai, sąmoningai suvokę savo laisvumą, pradėdame vykdyti pareigą.

Taigi ugdomoji bendruomenė ir toliau privaletų vadovautis taktika, puoselėjančia ugdytinių meilę Tautai. Alternatyvos tokioje situacijoje sunkiai suvokiamos (apie dabartinę takti-

ka – tautiškumo ugdymą vien atitinkamų žinių teikimu, kalbėti netenka...). Tiesa, galima manyti, kad socialinės krizės ar valstybės išlikimo pavojaus akivaizdoje piliečiai gali aukotis dėl istorinio ir geografinio statuso išsaugojimo (prisiminkime Sąjūdžio laikų dvasinį tautiečių pakilimą...), tačiau santykinės ramybės, taikos sąlygomis – o ypač siaučiant valdininkų korupcijai, piktnaudžiavimui valdžia – jie tokios aukos nenori,- neturi jai poreikio, nejaučia pareigos... Tėvynė ir Valstybė tada tampa ne motina, o pamotė... Tačiau pedagogai Viltį turėtų prarasti paskutiniai. Todėl, puoselėdama ugdytinių meilę Tautai ir Valstybei, bendruomenė viltinai tikisi, kad:

- šiame procese puoselėjamas ir tautinis identiteto sandas – sąmoninga atsakomybė ir pareiga Lietuvai, jos žmonėms, t.y. poreikis (P) išsaugoti kultūros savitumą, jos plėtojimą bei Valstybės tęstinumą;
- sąmoningi tautiečiai, t.y. aktyvūs, arba dvasingi piliečiai, netrukus suvokę tautiškumą devalvuojančios situacijos sudėtingumą (kuri veikia ne vien vaikų gimstamumo mažėjimo tendencijas, bet ir emigraciją¹³) ir ieškos adekvačių būdų šiai problemai spręsti.

Tačiau tikėtina, kad šis gražus vaizdas turi ir „antrą pusę“, kuri liudija, jog **pilietiško (ir apskritai – identiteto) ugdymas visuose lygmenyse – bendruomeniniame, tautiniame ir valstybiniame vykdomas vyraujant žinių perteikī-**

¹³ „Tikslų emigracijos mastų dabar įvardyti neįmanoma, nes po 2000 m. gyventojų surašymo jokių patikimų statistikos duomenų nėra. Tačiau netgi oficialiais duomenimis, daug mažesniais negu tikrieji migracijos mastai, nuo 1990 metų Lietuvą plūko 334 000 jos gyventojų, tai sudaro beveik dešimtadalį (9,8%) Lietuvos gyventojų 2006 metų pradžioje. O tikrieji skaičiai gali būti iki pusantro karto didesni. <...> Paprasta matematinė projekcija pasakys, kad jeigu emigracija toliau vyks tokiu pačiu tempu, paskutinis lietuvis iš Lietuvos išvyks maždaug 2170 metais“ (Lietuvos žinios, Laisvadieniai, 2006 07 07).

mo kultui, apleidžiant ištikinimą puoselėjimo misiją, atitinkamų idealų interiorizaciją [151]. Būtent ši vertybinė ugdymo priešara tautiečius priveda prie asmeninių teisių žinojimo, neišsąmoninant pilietinių ir demokratinių pareigų. Juk realybė tokia: specialių tyrimų duomenimis, mūsų paaugliai ir jaunimas iš visų gyventojų sluoksnių geriausiai suvokia demokratijos principus ir vertybes, tačiau tuo pat metu jie (jaunimas) pilietiškai ir politiškai yra pati pasyviausia visuomenės dalis, menkai angažuota dalyvauti valstybės demokratiškumo raidoje¹⁴ [152]. (Beliėka linkėti, kad 2006 m. vasarą įsisteigusi nauja organizacija „Piliečių santalka“ pilietiškumo erdvėje įneš naujų produktyvių idėjų.) Na, o dabar kėl kas Mokyklos konvejeris kasmet produkuoja tūkstančius moraliskai deformuotų asmenybių.

Todėl apibendrinant galėtume teigti:

- pilietiškumas yra asmenybės dvasinis įsipareigojimas (ne teisinis, pvz., karinė tarnyba, mokėsių mokėjimas, kitos pareigos...) Valstybei, Respublikai [153]. Tačiau –
- jis, pilietiškumas, neįmanomas be tautinio identiteto, t.y., be Meilės ir Pagarbos Tėvynei, Tautai, neišivaizduojamas be pagrįsto Didžiavimosi šiuo istoriškai ir geografiškai susiformavusiu geopolitiniu vienetu¹⁵ [154]. Tačiau –
- šioms vertybinėms būsenoms – tautiniam ir pilietiniam identitetui – rasti būtinos adekvacijos prielaidos – asmenybė turi akivaizdžiai jausti adekvatų atitinkamų institucijų rezonansą, - nuoširdų rūpinimąsi jos dabartine būtimi ir ateitimi, karjeros gali-

mybėmis ir dvasinių vertybių gausinimu [155]. Priešingu atveju –

- asmenybė, matydama atvirą valdininkų korupciją, nebaudžiamą smurtą, plėšimus ir žmogžudystes, tik žinos, kad „Tėvynę reikia mylėti, ir išsaugoti ateinančioms kartoms“...

Suprantama, visada, laimei, bus išimčių – asmenybių, kurios, nekreipdamos dėmesio į minėtų prielaidų stygių, palaikys žmonių dvasinį gyvybingumą, kels tautą dvasiniam atgimimui, aukosis Lietuvai patys ir ragins kitus... Tačiau šis, aukojimosi, procesas, jeigu jam nevadovauja kompetentingas ugdytojas, neišvengia chaotiškumo elementų. Tai jokių būdu nereiškia, kad aukos Tautai ir Valstybei nuostatos yra išskirtinės – sunkiai įdoktrinuojamos. (Prisiminkim, pavyzdžiui, kiek išskirtinių aukojimosi atvejų stebime Afganistano, Čėčėnijos, Irako, Palestinos mirtininkų, kuriuos rengia specialios mokyklos, poelgiuose...)

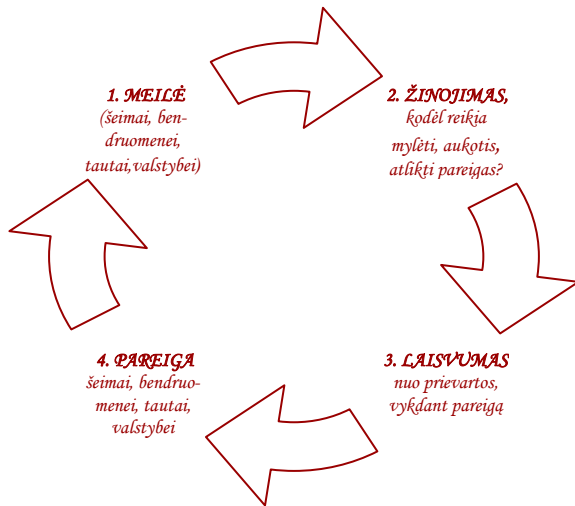
Tačiau esu giliai ištikinęs, jog pilietiškumo ugdymo efektyvumą mūsų mokyklų bendruomenėse galima esmingai keisti nelaukiant didesnių finansinių investicijų ar juolab siekiant ekstremalių aukojimosi pavyzdžių, o keičiant tik bendrą metodologinį visų lygių identiteto puoselėjimo pagrindą [156].

Tai reiškia, kad:

- šeiminio, bendruomeninio (mokykla), tautinio (NVO) ir valstybinio (ministerija) identiteto puoselėtojai, nuoširdžiai mąstydami ugdytinius (projektų dalyvius), padeda šiems įsisąmoninti jų laisvumą ir atsakomybę [157]. Tada „suveikia“ pastarųjų žmogiškoji prigimtis –
- laisvam žmogui nereikia jokių nurodymų iš šalies, kada ir ką jis privalo veikti, - jis pats tampa veiklos stimulus, t.y. pilietis Projekto siekiamybių prasme [158] (žr. 6 pav.).

¹⁴ Žr.: Dialogas, 2005 04 08

¹⁵ Prisiminkime kokią akivaizdų jausmų pakilimą – didžiavimąsi priklausymu savo tautai – sužadina mūsų sportininkų (pavyzdžiui, „Žalgirio“ krepšininkų, V. Alekšnos...) ar menininkų pasiekimai pasaulio erdvėje, kai daugeliui norisi dainuoti ne tik „We are the Winners!“, „Mūsų trys milijonai“, bet ir „Lietuviais esame mes gimę“...

Pabaigai tikslinga prisiminti A. Einšteino perspėjimą: problemų negalima pašalinti tuo mąstymo lygiu, kuriuo jos buvo sukurtos...

(Pabaiga kitame numeryje)

6 pav. Atraminių vertybių spiralinė dinamika identiteto ugdymo procese

Atliktos analizės pagrindu galime taip apibūdinti sužmogėjimo procesą, vykstantį keturių etapų pagrindu:

1) *savojo Aš ir Šeimos tapatybės suvokimas, vyksta per Meilę Tėvams, šeimynykščiams, o jų pastangomis puoselėjamas asmenybės Laisvumas, Pareigingumas ir kitos Demokratinės vertybės [159];*

2) *savojo Aš ir Bendruomenės tapatybės išsąmoninimas pasiekiamas per Meilę Artimui ir supančiai aplinkai, drauge puoselėjant asmenybės Laisvumą, Pareigingumą ir kitas Demokratinės vertybes [160];*

3) *Savojo Aš ir Tautos tapatybės supratimas ugdomas per Meilę visiems tautiečiams, protėviams ir jų kultūriniam paveldui (taip pat drauge puoselėjant asmenybės Laisvumą, Pareigingumą ir kitas Demokratinės vertybes) [161];*

4) *Savojo Aš ir Valstybės tapatybės suvokimas pasiekiamas per Meilę visiems šalies piliečiams ir jų teisiniam vienetai (dariniui) viso Pasaulio kontekste (taip pat toliau puoselėjant asmenybės Laisvumą, Pareigingumą, kitas Demokratinės vertybes ir Pilietiškumą) [162].*

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Tęsiame publikacijų ciklą „Praktikumai“, kuriame talpinamos auklėjamosios temos iš Auklėtojo knygos „Grožio ir Gerio link“.

2. 5. 2. Tėvai – ugdymo partneriai. Nuoširdaus dėmesio mokymuisi svarba

Lolita Navickienė

Jei vaikas panašus į pieštuką, siekiantį išmokti rašyti, tai mokslai – į drožtuką. Šerdelės aštrinimas – ne visada malonus, bet būtinas dalykas. Šeima privalo savo atžalą apsaugoti nuo kraštutinumų: aštrinama pieštuko šerdelė neturi nei trupėti, nei likti buka.

Integracija: *siužetinės situacijos „Aš tavimi tikju, Roberta“, „Naurimtas“, „Kai aš mažas buvau“, „Nesusitinkant“, „Man gerai, man nieko netrūksta!“*

Įvadinė informacija

Nuo ko priklauso vaiko mokymosi sėkmė? Atsakytumėte, jog tai sąlygoja daugelis dalykų: mokinio gabumai, stropumas, namų darbams skiriamas laikas, mokymosi sąlygos, aplinka, tėvų pagalba ir mokslams teikiamas dėmesys... Juk ne kartą teko patirti, kiek daug reiškia mamos, tėčio ar senelių pasakytas paguodos žodis: „jei ši kartą nepasisekė, tai nereiškia, kad ateityje viskas bus blogai“; „pasistengsi, pasitarsi su mokytoja ir po kiek laiko net neprisiminsi buvusios slogios nuotaišos ar veltui išlietų ašarų“...

Ugdomosios veiklos nuostata

Tačiau, kaip žinia, kiekviena šeima – tai atskira respublika ir požiūris į vaiko mokymąsi bei jam

teikiamas dėmesys yra labai skirtingi. Panagrinėkime keletą iš jų. Susiskirstykite klaseje į 5 grupes ir pasidalinkite šias trumpas siužetines situacijas. Pradžioje kiekviena grupė tarpusavyje neginčybiškai pasiskirstykite rolęmis, o vėliau pristatykite Jums tekusį požiūrį visai klasei.

Aš tavimi tikėjau, Roberta

Mes su mama esame geros draugės. Gal taip santykinai susiklostė dėl tėvų skyrybų, nes jau daug metų gyvename tik dviuose. Nesusiderino gimdytojų charakteriai, tai jie nusprendė dėl šventos ir mano ramybės kiekvienas savaip ateities keletą minti. Ir mina. Tėvui sekasi sunkiau, o mano mamei – puikiai! Tokia kietą moterėlę man pasitaikė. Kitiems atrodo, kad ji labai rūsti ir griežta. Kartą net prajuokino draugės mintis:

- Tu pas senelę dažnai užsukį dėl to, kad tavo mama tokia napoleoninė? - Kvatojauši ilgai. Vaida juk nežino, kad iš tikro ji labai mane mylintis, geros ir jautrios sielos žmogus.

Taigi, aš gyvenu su mama ir mokausi dešimtoje klaseje. Kas mane žavi, kad mūsų nepilnoje šeimoje vyrauja tvirtas tarpusavio pasitikėjimas. Mokslai man einasi neblogai, bet, kaip ir kiekvienam normaliam mokiniui, mokykloje visko pasitaiko. Mama kiekvieną rytą išlydi mane į mokyklą, nes jai į darbą vėliau, o vakare pasitikdama vis taip pat:

- Na, kaip, Roberta, sekėsi? Ar labai pavargai?

Pavargstu, kaip ir visi, o sekasi man, kaip ir kiekvienam mokiniui, visai. Prieš kokią savaitę prastokai parašiau lietuvių rašinį. Man šimtą kartų idomiau matematika, fizika, chemija, nei tie literatūriniai filosofavimai. Mama nevykusiai pasisiūlė man padėti. Ir „padėjo“... Parašė už mane rašinį sunkia tema ir aš gavau už jį ...2. Kodėl? Už ką? Mokytojos raudonu rašikliu parašėje buvo suraityta: „Nuo ko nusirašei?“ Nepagalvojau, kad mama juk žurnalistė ir jos laisvas minčių dėstymas toli gražu nėra panašus į manąjį. Tada ji juokėsi iki ašarų, o aš – verkiau. Teko rimtai taisyti pažymį. Be to prieš mokytoją buvo gėda.

Paklauskite, ar mano gimdytoja nebėra manęs už blogus pažymius? Nebėra. Tačiau man pačiai labai nesmagu. Kažkaip nejauku tuomet žiūrėti jai į akis, nes jos akimirksniu tampa liūdnos.

- Na nieko, dukrele, nenusimink! Svarbiausia, kad esi sveika, kad duonos namie užtenka, kad mes su tavim draugiškai sugyvenam. O likimas geriems žmonėms visada kilimėliais keliuos iškloja, kad griūnant nesusitrenktų...

Kartą buvo labai nesmagu, kai iš informatikos kontrolinio darbo gavau 6. Pasakysite, - juk ne 2, tai ko čia nervintis? Tačiau man – tai buvo rimtas smūgis, nes kito pažymio, kaip 10 iš šio dalyko nesu gavusi. Tiesiog sekmadienį šventėme draugo 16 metų gimtadienį. Šokom, dūkom ir grįžau namo vėlai vakare. Nepasiruošiau, o kai ryte atsiverčiau sąsiuvinį – žiūriu, kad didelėm raidėm užrašų apačioje užrašyta: „Pirmadienį kontrast!“ Na, galvoju, iš bendro išprusimo kaip nors „prašoksiu“, bet mokytojas davė užduotis iš tos medžiagos, kurią reikėjo namie savarankiškai pasimokinti... ir „prašokti“ nepasisekė. Štai tada mama priekaištavo, kad nesugebėjau pasirinkti prioritetų ir išspręsti organizacinių dalykų. Pasimokinti juk turėjau šeštadienį...

Pasak jos, tokių situacijų gyvenime bus ne viena, tad skaudus ne gautas šešetas, o tai, kad man linksmybės užgožė pareigas, ir, kad aš ją nuvyčiau: kai įstosiu į aukštąją, kaip tada tvarkysiuos su atsiradusia laisve, kai nebus skambučių, kasdieninių namų darbų, nuolatinių tikrinimų, atsiras nauji draugai, o miesto klubuose vykstantys vakarėliai vilios naujomis pažintimis? Štai dėl ko aš turiu jau nuo mokyklos suolo išmokti pasirinkti prioritetus.

Bet mes kažkaip sugebame visas problemas išsiaiškinti, o aš stengiuos du kartus „ant to paties grėbli“ nelipti... Po informatikos kontrolinio kito dieną aš nusiunčiau mamai į darbą elektroninį

atsiprašymo laišką. Negalėjau sulaukti, kol ji sugriš iš darbo. Sunku su ja pyktis, tada abi lyg nesavos vaikštom. Juk kaip gera prieš atsiskaitymą ar savarankišką darbą sulaukti mobilaus telefono žinutės: „Aš tavimi tikiu, Roberta☺“

Ir aš negaliu to tikėjimo nepateisinti.

Naurimtas

Susipažinkime. Aš esu lietuvių kalbos mokytoja. Naurimtas – mano 7a klasės auklėtinis. Ir kaip netikėti, kad vardas atspindi žmogaus būdą? Iš pažiūros – tai simpatiškas, gerų akių, šeimos prižiūrimas, visada tvarkingai aprengtas vaikas. Baltapūkis, lyg angelėlis, bet tikrovėje angelai esame mes – 7a klasės mokiniai ir mokytojai. Kodėl? Todėl, kad nuo pastoviai ugdomo kantrumo greitai visiems sparneliai ims dygti. Bet paaiškinsiu nuodugniau.

Taigi, Naurimtas (arba, pasak klasiokų, Nerimtas) yra labai judrus, vietoje negalintis pasėdėti, prastai besimokantis, nuolat nerimstantis, sunkiai susikaupiantis ir kitų dėmesį blaškantis mokinys. Akivaizdus hiperaktyvumas. Jau nuo ketvirtos pamokos šis mano „turtelis“ ima vaikščioti kada panorėjęs po klasę, garsiai klausinėti, šūkalioti, erzinti kitus vaikus.... Pamokų pabaigoje (o man lietuvių kalba antradieniais ir trečiadieniais šioje klasėje yra septinta) dažniausiai visa 7a ima šaukti:

- Aukslėtoja, jau Naurimtas pavargo. Paleiskit jį namo!

Tuomet atsistoju šalia savo padūkėlio, laikau jį už vienos rankos, o kita jis šiek tiek parašo, atsako į kokią mano pateiktą klausimą. Taip mes draugiškai ir pamokos pabaigos sulaukiame. Kartą, pavargus nuo tokių drausminimų, ir matydama, jog kuo toliau, tuo labiau padėtis darosi nekontroliuojama, nusprendžiu dar kartą pasikalbėti su Naurimto tėvais, nors ši problema šeimos pečius užgulusi nuo pirmos klasės. Naurimto tėvas – užimtas, savą verslą turintis vyras, vaikų (Naurimtas turi dar brolių) auklėjimą patikėjęs žmonai, o motina – maloni moteris, tvirtai įsitikinusi, kad jos sūnus yra puikus, tik šiek tiek judrokas vaikas. Namuose – jis tiesiog auksinis: padeda darbus nudirbti, brolių prižiūrėti... Visa problema, jos nuomone, kad mokiniai ir mokytojai prieš jį nusiteikę.

Kaip visada ponai Enskai atėjo abu. Išklausius jų nusiskundimų, kad jų sūnus nuolatos baramas ir engiamas, kad mokytojams nesisekė jo sudominti, nusprendžiau pasiūlyti motinai (ji niekur nedirba) bent savaitę drauge su Naurimtu pamokose pasėdėti. Ši idėja poniai Enskijenei labai patiko ir jau nuo pirmadienio klasės gale ji užėmė tvirtas pozicijas.

Man buvo smalsu, kaip motina vertins dalykų pamokas ir savo sūnaus elgesį. Pirmąsias dienas Naurimtas sėdėjo gana tyliai, labai stengėsi atsakinėti ir dirbti, tačiau savaitės viduryje reikšiai ėmė krypti įprastine linkme.

- Kaip jaučiatės mokykloje? – paklausiau penktadienį auklėtinio motinos. Jos papilkėjęs veidas išdavikiškai bylojo esant nemažam nuovargiui ir įtampai.

- Ką man, mokytoja, su juo daryti?! Aš taip juo tikėjau... – prislėgtu balsu kalbėjo moteris.

- Pirmiausia, - pasikonsultuoti su psichologu.

- Bet jis patarė man parašyti prašymą mokyklos direktorei, kad sudarytų sąlygas Naurimtą pradžioje bent vieną mėnesį namuose mokinti. O ką Jūs sakote?

- Aš sakau, kad gal verta pabandyti, tačiau vėliau turite kartą ir savaitę ateiti į mokyklą, kalbėtis su mokytojais, bet ne daryti išvadas, remiantis vieno Naurimto nuomone. Juk tik drau-

ge tėvams ir mokytojams sutelkus jėgas galima pasiekti teigiamų poslinkių. Priešingai, - laimėjusių tokioje kovoje nebūna...

Kai aš mažas buvau

- Kaip Jūsų tėvai mokėsi vaikystėje ir jaunystėje? Gerai? Visai? Būdavo? Vidutiniškai? Aaaa... Jums keista, kodėl man tai parūpo? Tuoj suprasi. Mano tėvas visada mokėsi puikiai ir visas viduriniąsias bei aukštąsias mokyklas baigė su pagyrimais ar kokiais raudonais diplomais! Sakote, smagu, kad aš galiu pasigirti saviškio protiniais sugebėjimais? Aš nesigiriu! Aš Jums pavydžiu! Kodėl? Todėl, kad Jums, tikriausiai, „nedainuojama“ kasdien ta pati dainelė „Kai aš mažas buvau!“

Savo, o ir visos šeimos nelaimėi, aš esu eilinis vaikinąs iš 9c klasės. Žmogus, kaip žmogus, mokausi vidutiniškai, kartais įsimaišo ir koks šešetas ar penketas. Lankau krepšini (pasak tėvo, vel-tui švaistau laiką), mėgstu šokti Lotynų Amerikos šokius (jis sakė, kad iš jų duonos su sviestu nevalgysiu) ir galvoju stoti į geografiją, o tai reiškia, kad su gresiamu valdišku atlyginimu, anot jo, visą gyvenimą rengiuosi tėvams ant sprando sėdėti. Mano kambario sienos nukabinėtos įvairiausiais fantastiškų gamtos vaizdų plakatais ir mano paties darytomis nuotraukomis. Jūs negalite įsivaizduoti, kaip man patinka keliaujant fotografuoti!

Viską būtų gerai, jei ne tas begalinis tėvo reiklumas. Kiekvienas pažymys man tapo tarsi nuosprendis. Kiek kartų ėjau visas tirtėdamas ir verkšlėdamas kaukyti pas mokytojus geresnio pažymio. Man žema bijoti gauti šešis ar, neduok Dieve, penkis, keturis, jau nekalbant apie du, bet jei Jūs žinotumėte, kas namuose dedasi – Jūs manęs neteistumėte. Tada prasideda: „Kai aš buvau tavo metų, tai gerai žinojau, ką gyvenime noriu pasiekti! Aš tau kasdien rodau, koks turi būti tikras šeimos vyras! Visi jūs už manęs, kaip už sienos! Ar ko nors trūksta?! Ar aš tavęs nemyliu? Ar mokslui prastos sąlygos sudarytos?! Namas per ankštas ar tavo kambarys per mažas?! Tu gali mokytis vien dešimtukais ir man gėdos su savo šešetais nedaryti! Juok aš visuomenėje žinomas žmogus, tai kaip man jaustis, kai mano sūnus iš anglų kalbos penkis parneša?!

Praeitą savaitę, kai iš matematikos kontrolinio gavau šešetą, ir paklaustas, kodėl, atsakiau, kad nesupratau temos, mano tėvas jau kitą dieną nuėjo pas mokytoją ir prigrasino, kad parašys skundą, jei ji ir toliau nesugebės savo darbo tinkamai dirbti. Pasak tėvo, matematiką visi mokiniai gali suprasti. O man – tai pats sunkiausias mokslas.

Dar buvo triukšmas su vokiečių kalba. Mokytojų trūksta, auklėtoja minėjo, kad niekas nenori už tokį atlyginimą į mokyklą eiti dirbti, tad vokiečių kalbos specialistai – ne išimtis. Tačiau mano tėvas dėl užsienio kalbos nedalinimo į grupes parašė tokį skundą, kad visas rajonas skambėjo! Tik jis nepagalvojo, kaip man reikia po to į tą, pasak jo, „nevaldomą“ mokyklą ateiti, su klasiokais ir mokytojais bendrauti? Tiesa, klasės draugų aš beveik neturiu. Žiūri į mane visi atsargiai ir iš tolo. Dažniausiai su Vytu iš paralelinės klasės keliais žodžiais persimetu. Stengiuos, kai nyku pasidaro, per pertrauką klausyti muzikos, nors tai mažai tepaguodžia. Kaip tėvas nemato, mama pa-drąsina, paguodžia, bet tai būna retai.

Auklėtoja kartą bandė mane prieš tėvą užstoti, kad tokiais reikalavimais jis traumuoja savo sūnų. Tada maniškis šaukė ant jos, tarsi tai būtų ne suaugusi moteris, o mano sesuo Gerda. Taigi, kaip suprantate, sesei taip pat tenka, bet ji daug guvesnė ir drąsesnė nei aš. Iš tėvo temperamentą paveldėjo, o ir mokosi ji geriau, bet kai per vieną eilinę kaltinimo „akciją“ Gerda tėsė, jog jei tėvas taip rėks, tai ji išeis gyventi pas senelius, jos adresu sakoma kritika tapo švelnesnė. Tai štai koks mano gyvenimas, kai aš mažas buvau...

Nesusitinkant

Aš esu Raimonda, Evelinos mama. Ir kodėl vienu vaikais, kaip vaikais, o mano Evelina... Jau aš nežinau, kur kaltų ieškoti ir ar jau verta tai bedaryti?! Perkratinėju mintyse iš eilės visas Evelinos elgesio priežastis, tačiau kuo toliau, tuo labiau painiojuos. Gal ji tokia nepriklausoma, kad į tėvą savo būdu panaši (juk mano buvusiam vyrui didžiausias autoritetas buvo jis pats)? Gal skrybros ją taip paveikė, kad vaikšto viena, kur nori, kada nori ir su kuo nori?

Jau aš telefono skambučių pradėjau bijoti. Auklėtoja tarsi autoatsakiklis pasidarė. Tik pakėliu ragelį, o jos balsas, kaip įrašyta, man iš karto į ausį:

- Laba diena, ponია Raimonda.
- Kur jau čia bus laba... Tai kas ši syki?

O tų sykių būna beveik kasdien: tai mano Evelinai, išlydėtai į mokyklą, pasirodo, neužteko jėgų iki jos nueiti; tai ji buvo pastebėta skverelyje rūkanti; tai budinti mokytoja sulaukė valgykloje iš penktokų centų kaulijant... Ir kaip man savo nevykėlę sužiūrėti, jei aš nuo 5.00 iki 24.00 prekybos centre dirbu? Kai vieną savaitę taip atvargstu, tai kitą – jau norisi tik ramiai ilsėtis. Ir už ką man šita bausmė?!

Užvakar atėjusi Evelina man dievagojosi, kad visa klasė nuo jos nususuko, kai ji nespėjo laiku kažkokių savo rolės žodžių išmokti. Dabar ji jau viską išmokusi, tačiau jai reikia penkių litų skraistei iš agroplovėlės pasisiūti. Netikiu nė vienu jos žodžiu. Skambinu auklėtojai, o ta nieko nežinanti apie kažkieno rengiamas roles. O juk man tuos penkis litus uždirbti reikia!

Vakar buvau nuėjusi į mokyklą su direktore pasikalbėti. Na, ką ji man gali patarti? Sakė:

- Reikia tokį vaiką labiau kontroliuoti, prižiūrėti.

Tai reiškia keisk, Raimonda, darbą ir ieškok tokio, kad galėtum savo dukrelę, kaip mažą už rankutės nuvesti į mokyklą ir parsivesti. Nuvest, tai gal nuvesiu, bet ar parsivesiu? Nors ji tik 13 metų, tačiau subrendusi ne pagal metus, graži, kaštoniniai plaukai bangomis ant pečių gula. Ak, ta šiuolaikinė akceleracija...

Kartais užeina noras numoti į viską ranką ir tegu gyvena, kaip nori, bet juk negali, tavo vaikas, ir vėl iš paskutiniųjų stengies, kad ji mokytusi, specialybę igytu, gyvenimą ateityje susitvarkytų... Tačiau Evelinai rūpi tik draugai ir linkšmos kompanijos. Visa į tėvą. Jam nesvarbu buvo, ar šeima pavalgiusi, ar žiemą kuo apsiaut turės, svarbu, kad namuose dešros ir degtinės būtų...

Šiandien vėl kalbėjau su auklėtoja. Tai ji man:

- Ruoškite kartu pamokas, leiskite drauge laisvalaikį, stengtis daugiau būti šalia ir bendrauti. Dabar paauglystė. Praeis dar kokių kelių metai ir visas sustos į savo vėžes.

Nesuprantu, kaip tie mokytojai sugeba su tokiais susitvarkyti? Evelina tik auklėtojos dar šiek tiek prisibijo. Aš pravėrusi mokyklos duris nuo triukšmo imu gūžtis, o mokytojai juos ne tik moki, bet dar ir žmonėmis paversti turi.

Bet reikia neprarasti vilties. Gal išaugs, gal pasikeis? Kitą darbą susirasiu, būsim daugiau kartu. Užaugs, gal padėkos. Labai noriu ja pasitikėti. Juk negalima gyventi širdim nesusitinkant...

Man gerai, man nieko netrūksta!

„Man gerai, man nieko netrūksta! Man gerai, man nieko netrūksta!“ - Čia mano, Andriaus, mėgstama dainelė. Laisvė – dalykas rimtas. Jau gal aš kitaip ir negalėčiau gyventi. Mūsų šeimoje kiekvienas atsako už save ir už visus. Mokykloje visi žino, kad aš esu „krūtas“. Kodėl? Nes aš: visada turiu pinigų, mano mašinos bakė nesibaigia benzinas ir dienotvarkės ilgis neribotas. Kodėl?

Todėl, kad mano tėvai verslininkai ir laaabai užimti žmonės. Jie duoda man maistui pinigų (prisi-
duriu aš pats ankstyvais rytais pardavinėdamas kėlias valandas laikraščius), o atsiskaityti už „iš-
laikymą“ turiu pažymiais. Matau savo bočius kėlis kartus per savaitę. Šiaip šalia manęs visada
mūsų namų šeimininkė Adelė. Ji daro valgyti, tvarko namus ir skėlbia. Man ji kaip močiutė, nes
nuo vaikystės pas mus dirba.

Dažniausiai kėkį pirmadienį ar ketvirtadienį aš turiu galimybę šnektelti su savo gimdytojais ir
išvysti jų rūpestingus veidelius. Pasakėu, kaip sekasi, kėkį pažymiai, tėvas permeta akimis elekt-
roninį dienyną, pasakė savo tradicinį „Žiūrėk, sūnau, egzaminus laikysi pats, tad kaip pasikėlosi,
taip išsimiegosi.“ Tai aš kartais ir pamiegu, jei Adelė vėliau ateina. Tada ji paima ir užleidžia ant
viso garso kėkįą nors muzikėlę ir išvaro mane su sumuštiniu burnoj į mokyklą. Griežta ji, bet tei-
singa, nors kartais būna didelė bambeklė. „Niekur neįstosi, niekur neįstosi... Būtų mano valia...“
Bet valia mano, o aš nenoriu taip, kaip mano tėvai arti ir į pasaulį per automobilio ar lėktuvo
langą dairytis. Man užteks mažiau.

Baigęs mokyklą važiuosiu padirbėti kur į Prancūziją. Ten tėvų firmos filialas yra. Pakuosiu
kėkįus nors siuntinukus, išmokėiu kalbą, tada gal ir kėkį universitetą pabaigėiu, neprapulėiu. Juk
auklėtas aš savarankiškai. Nesuprantu, kėdėl klasiokai kartais taip neapgalvotai ir skystablauz-
diškai elgiasi, lyg visą gyvenimą ruošusi likti vaikais. Pas mokytojus pakėlausti bijo, ar už savo
teisybę pakėvoti nedrįsta. Vakėar aš užstojau Nedą. Ji pati visą šeštadienį prie biologijos namų
darbų sėdėjo, o pirmadienį nuo jos nusirašęs Gintas gavo aštuonis, o Neda septynis. Tai aš ir pa-
klėusiau mokytojos, ar gali taip būti?

Šiaip, labiausiai patinkė informatikė. Kompiuteris suteikėia laisvės pojūtį. Greitai gaudausi,
mėgstu programuoti. Todėl manau, kad žmogus turi mokėintis tai, kas jam patinkė, ir egzaminus
laikyti iš būsimų studijų srities. Štai čia aš turiu vieną problemėlę: man dėl istorijos neramu daro-
si. Tos datos, įvykėiai, sukėlimai, karai ir revoliucijos... Reikės su istorikė pasitarti. Jaučiu, kėl dar
nevėlu, reikėia pradėti lankyti papildomas konsultacijas.

Aš žinau, kad kėitas mano vietoje, nevaržomas finansų ir turėdamas tokėią laisvė, gal numotų į
visas pareigas, atsakėomybes bei prievoles ir imtų gyventi savo malonumui. Kaip, pavyzdžiui, To-
mas. Eidavo į mokyklą kas trečią dieną ir tai tik pabendrauti. Tėvas su juodu džipu prie pat mo-
kykėlos laiptų priveždavo. Vienoj pamokėoj sėdėdavo, dvi – valgykėloj ar skėitykėloj praleisdavo. Iš-
metė jį iš mokykėlos, tai jis dabar kasdien ateina. Sakė – pasiūlgsta. Juokėiasi iš jo visi, varo rūkėnti
nuo durų, lyg kėkį pasikėlydusį šunį, o jis sąžiningai nuo 9.00 ir jau stovi. Kėžkėks silpnas atrodo.
Tėvai jo, kaip ir mano, užimti, senėliai – kėitame mieste. Siūliau aš jam į sporto klėbą vaikėščioti,
bet jam tingisi. O man – ne.

Iš tikro tas žmogus yra stiprus, kuris sau gali pasakėyti „reikėia“. Nesakėu, kad aš tokė titanas,
bet pasakėyti „Reikėia baigti mokyklą ir turėti kėšenėj programavimo specialisto diplomą“ sugebė. Ir
jokėie moralai ar graudenimai, atseit „be mokėslų eisi tik gatves šluoti“ man nereikėalingi. Kėiekvienas
žmogus yra laisvas pasirinkti, eiti, veikti, dirbti, norėti, daryti. Tai aš ir sakėu: „Reikėia eiti pas
istorikė į papildomą būrelį, nors ir tingisi“.

Dorinis dīsputas

Kuri siužetinė situacėija, atskėleidžianti tėvų požiūrį į vaikų mokymąsi, Jums atrodė teisingiausia?
Kėdėl?

Ugdomosios veiklos nuostatos tęsinys

Kuri šių prozinių sentencijų apie mokymąsi galėtų būti Jums ir Jūsų tėvams priimtinausia?

- Kiekvienas mokėtinys turėtų žiūrėti į mokslą taip, kaip paukščiai į skrydį. Juk antims ar gandrums niekas neaiškina, kur yra pietūs, ir atėjus rudenii neragina skristi. Jie patys žino, kada palikti gimtus namus, ir kaip pasiekti šiltus kraštus.
- Kaip negalima kiti žmogų apsaugoti nuo visų sunkumų, nes reikėtų už jį gyvenimą nugyventi, taip negalima kiti žmogų ir visko išmokyti, nes tada pats nespėtų nieko išmokti. Kiekvienas turi savarankiškai baigti savo gyvenimo universitetus.
- Tėvai per daug sureikšmina įvairių dalykų mokymosi rezultatus. Man nesvarbu, kokie vaiko pažymiai, bet svarbu, kaip jie gaunami. Gal jų kaina yra bemiegės naktys ir nuolatinis kalimas? Taip pasiektą pačio geriausio pažymio vertė yra visai menka, nes dažniausiai Gyvenimas savo teikiamoms užduotims laiko ruoštis neduoda. Jis reikalauja tiesiog ... mokėti mąstyti.
- Dabar žmonės savo gyvenimus išsprendžia į labai siaurus rėmus: mokykla, aukštosios studijos, darbas, karjera, šeima... Ar tai nepanašu į tikslų siekimo maratoną, dažnai nesusimąstant, ar pasirinktas kelias artimas sielai? O kada suprasti save, savo troškimus? Laiko tokiems ieškojimams dabartiniuose bėgimo takeliuose nepaliekama. Gal dėl to tiek daug bėgančiųjų atsitiktinomis kryptimis?
- Suaugusiems ir mokiniams darbas ir mokslas yra galimybė realizuoti save, savo idėjas bei tikslus. Ir suaugusieji, ir mokiniai už savo triūsą gauna pinigų ar pažymius. Ir vieni, ir kiti gerai dirbs ar mokinsis, jei aplinka bus saugi, jie jausis sotūs ir mylimi.
- Kaip nebūtinai iš kiekvieno besimokinančio kalbėti išaugs geras oratorius, ar iš pradedančio vaikščioti – baleto artistas, taip visi besimokantys nebūtinai turi baigti aukštus mokslus. Kiek po pasaulį bastosi diplomuotų sukčių, veltėdžių, vagių ir aferistų. Geriau būti paprastu dvasingu ir sąžiningu žemdirbiu, nei tautą apgaudinėjančiu ministru.
- Mokykloje turėtų gyvuoti senas socialistinis principas: iš kiekvieno pagal gabumus, kiekvienam pagal darbą. Kiek pasistengei, tiek ir gavai. Ir jokios suvestinės, jokie reitingai neturėtų šios taisyklės pančioti. Gera mokykla yra ne ta, kurios visi abiturientai įstoja į aukštąsias mokyklas, bet ta, kurios abiturientai įgiję specialybę davė daug naudos savo šaliai. Kiek dabar yra popierinių mokytojų... Ar reikia VPU diplomo gėlių pardavėjai ar plyteles klijuojančiam meistriui?

Dorinio disputo tęsinys

1. Kuris požiūris į mokymąsi Jums artimiausias? Kodėl?
2. Kiekvienoje grupėje sukurkite savo prozinę sentenciją, išreiškiančią Jūsų požiūrį į mokymąsi.

3. *Koks turi būti tėvų požiūris į vaikų mokymąsi? Ar reikalinga didelė kontrolė? O gal ji neugdo savarankiškumo? Ar pats mokinys gali būti pilnai atsakingas už savo mokymosi rezultatus?*
4. *Kaip elgtumėtės ar patartumėte elgtis kitiems, jei matytumėte, jog vienas Jūsų klasės draugas labai nervinasi dėl kiekvieno pažymio, nuolatos verkia ar po eilinės nesėkmės jaučiais visai sugniuždytas? Kaip tokiam mokiniui galima padėti?*

Papildomai šią temą dar galima nagrinėti:

1. *Šv. Cecilija (11-22): Europoje šventoji Cecilija buvo laikoma muzikos ir muzikantų globėja. Suvalkijoje sakyta, - jei vyrai nori gauti dainininkę žmoną, turi šv. Cecilijos dieną sukalbėti devynerius poterius. Tai liudija, jog mūsų kaimo žmonės vertino dainą ir gerus dainininkus. Paskatinkite klasės mokinius šios dienos proga surengti dainininkų varžytuves. Panaudokite vakarėlyje karaokę programą. Paskelbkite diskusiją, tema „Kuo gyvenime man gali būti naudingas dainavimas?“*
2. *Tarptautinė studentų diena (11-17): Aptarkite su moksleiviais, koks abiturientas yra vertas studento vardo? Kokias asmenines būdo savybes turėtų būti išsiugdęs siekiantis studijuoti ar jau studijuojantis aukštojoje mokykloje? Kodėl taip nutinka, jog atidavę daug jėgų vidurinės mokyklos baigimui, galų gale įstoję į aukštąją, jaunuoliai nesugeba joje mokintis? Kas kaltas? Sudėtingos studijų programos ar asmeniniai studento bruožai, nesugebėjimas pasirinkti prioritetų?*
3. *Tėvo diena (pirmas birželio sekmadienis): Prateškite šiuos sakinius: „Tikras tėvas yra tas, kuris...“, „Tik nuoširdžiai mylėdamas gali reikalauti, nes...“, „Man Tėvo dienos minėjimas reiškia...“, „Auklėdamas savo vaikus aš pasinaudosiu šiomis savo tėvo savybėmis...“, „Visuomenės požiūris į tai, kad motina turi auklėti, o tėvas – uždirbti šeimai pinigų, mano manymu, yra...“*

Muzikų rūpesčiai ir godos

Kaip jau buvo minėta (žr. to paties pavadinimo skyrelį PAPA-29), Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakultetas (LMTA KF), Kauno m. savivaldybės administracijos kultūros ir švietimo departamento švietimo ir ugdymo skyrius ir Kauno pedagogų kvalifikacijos centras 2008 m. kovo 27 d. organizavo respublikinę metodinę-praktinę konferenciją „**Muzikinis ugdymas švietimo kaitos procese**“¹⁶. Čia norėčiau pateikti dar keletą asmeninių išvalgų¹⁷, kurioms impulsą davė apsilankymas šiame renginyje.

Priminsiu (žr. PAPA-29), konferencijos tikslą – „muzikinio ugdymo aktualijų ir perspektyvų analizė, aptariant būdus ir galimybes jo **efektyvinimui, atnaujinimui ir modernizavimui, siekiant ugdymo proceso vertingumo ir prasingumo**“. Tokios siekiamybės aktualumas akivaizdus dar ir todėl, kad nesiuodami radikalių priemonių po 5-10 metų (o gal ir dar anksčiau) bendrojo lavinimo mokyklų klasėse **stokosime muzikos mokytojų**.

Ši išvalgos pagrindimą pradėkime nuo to, kad šiuo metu šalies pedagogų armiją sudaro 80% profesionalų, kurie arba jau yra pensinio amžiaus, arba prie šios ribos artėja... Gerb. Skaitytojas gali raminančiai pasakyti: anoks čia pavojus, - muzikos akademija ir universitetai kasmet parengia per porą šimtų jaunų specialistų, galėsiančių pakeisti natūraliai pasitraukiančius pensininkus... Deja, toks argumentas tik netolimoje praeityje. Dabar situacija kitokia: nors studijuoti šios specialybės programas dar atsiranda norinčių, tačiau šis skaičius labai mažėja. Pavyzdžiui, vieno universiteto muzikos pedagogikos katedra jau trečius metus nesurenka būtino minimumo norinčiųjų, idant būtų galima finansuoti muzikos mokytojų studijų programą.

Tačiau ir šis faktas (kad kol kas vis dar atsiranda siekiančiųjų muzikos mokytojo diplomo) turėtų būti menka paguoda, nes per ketverius bakalauro studijų metus maždaug 2/3 grupės narių pasitraukia (faktinė šių metų situacija kitame universitete), o likusieji – tvirtai apsisprendžia į bendrojo lavinimo mokyklą neužsukti¹⁸. Tai tik keletas argumentų, leidžiančių prognozuoti nemalonią muzikinio ugdymo bankroto situaciją.

Kodėl formuojasi tokia kategoriškai neigiama nuostata (išsvajotos?) profesijos atžvilgiu? – Iš daugybės priežasčių čia reikėtų nurodyti tipiškiausią, kurią „gaspadoriškai“ išsakė vienas šių metų būsiamasis muzikos bakalauras: „pakako pragaro, kurį išgyvenome pedagoginės praktikos metu...“ (Šių dienų senolis pasakytų: „Absolventai dirbti darbo mokykloje kratosi, kaip velnias kryžiaus“).

Suprantama, aktualu aiškintis tas priežastis, kurios suponuoja „bankrotinę“ situaciją, kai universitetinis naudingo veikimo koeficientas (NVK), liudijantis muzikos mokytojų rengimo efektyvumą, artėja prie nulio. Aktualu dar ir todėl, kad Konferencijos diskusijoje besiformuojant labai jau pesimistinei ateities perspektyvai vienos mokyklos direktorės pavaduotoja ėmėsi misijos švel-

¹⁶ Keturi šiame renginyje skaityti pranešimai (žr.: G. Gabnytė. Vaikų mokymo skambinti fortepijonu muzikos mokyklose nuostatų kaita šiuolaikinių kultūros poreikių kontekste; R. Malikėnienė. Įkurkime mokyklos bibliotekoje fonoteką; G. Balčiūnas. Muzikinis ugdymas: problemos ir galybės; L. Šimaitytė-Valaitienė. Mokytojo kompetencijos svarba muzikinio ugdymo procese) jau buvo publikuoti PAPA-28 ir PAPA-29 numeriuose.

¹⁷ Pirmosios nerimą keliančios nuostatos pateiktos ankstesniame (PAPA-29) numeryje

¹⁸ Konferencijos diskusijoje kalbėjęs trečiojo universiteto dėstytojas (be kita ko atsakingas už muzikų pedagoginę praktiką) su nerimu konstatavo: sugrižę iš mokyklų studentai kategoriškai pareiškė, kad į mokyklą dirbti neisia...

ninti niūriąsias nūdienos spalvas, o ją palaike salėje esantys LMTA Kauno fakulteto absolventai, sėkmingai dirbantys bendrojo lavinimo mokyklose... Tai teikia vilčių, kad turėdami pakankamai valios dabartinę situaciją galėtume kontroliuoti.

Žinant, kad reiškinio / situacijos formavimasi dažniausiai lemia ne viena priežastis, o jų kompleksas, pažymėsiu esminę. Beje, prieš trejetą metų ją nurodžiau publikacijoje „Laiškas muzikui“ (žr.: PAPA-4.) Kadangi svarbiausioji, mano galva, priežastis tame Laiške buvo pateikta daugiau muzikui suprantama kalba, čia ją paaiškinsiu vengdamas specialių profesinių terminų.

Šiandien galima tvirtai sakyti, kad nuo 20 amžiaus 7-8 dešimtmečių mokytojų rengimas buvo ir yra užprogramuotas bankrotui, nes jis prieštarauja ugdytinių – apskritai žmogaus prigimčiai. Ši prieštaravimą sukūrė (ir toliau tebemodeliuoja!¹⁹) konservatoriškai nusiteikusių muzikų įsitikinimas, kad muzikų profesionalų ir mėgėjų ugdyme didesnių skirtumų neturi būti: ir vieniems, ir kitiems būtina puiki muzikinė klausia, solfedžio gebėjimai, muzikos teorijos ir istorijos išmanymas ir pan. (Iš čia – dešimtmečius trunkantys abejotini priekaištai ministerijai dėl mažai skiriamų valandų mokinių muzikiniam ugdymui...) Mokytojai, parengti profesiniam darbui laikantis šių vertybinių nuostatų, jau pirmosios pedagoginės praktikos metu patiria šalto dušo poveikį: pasirodo, bendrojo lavinimo mokyklos mokinių prigimtiniai lūkesčiai Muzikos menui gerokai skiriasi nuo tų, kuriuos keletą ar net keliolika metų puoselėjo būsimasis mokytojas. Natūralu, kad tokioje situacijoje nustoja veikti „sėkmingo ugdymo formulė“ (SU)²⁰, o šiam procesui chroniškai tebesitęsiant, profesinis bankrotas neišvengiamas...

Deja, kitokiai profesinei veiklai pedagogas nerengiamas, todėl jam belieka tik dvi galimybės: pasilikti mokykloje ir jausti nuolatinį mokinių nepasitenkinimą ugdomuoju turiniu, arba garbingai atsistatydinti. Pirmuoju atveju, kaip jau ne kartą esu minėjęs, ugdytojas ir ugdytiniai vaikšto tuo pačiu keliu tik priešingomis kryptimis: mokytojas siūlo prekę, kuri mažai ką domina („prekybos agentai nepageidaujami“), o mokiniai eina link alternatyviosios muzikos, kurią jie ir mėgsta, ir supranta. Belieka tik apgailestauti, kad šiame kelyje juos pasitinka šou muzikos verslo rykliai, masinantys vaikus ir paauglius labai jau abejotinos vertės „šedevrais“ ir jų atlikėjais, drąsiai žengiančiais į žvaigždžių olimpą... (Kad tai menkos meninės prabos produkcija, liudija ir mūsų nesėkmingi bandymai prasibrauti į Eurovizijos konkursus...) Taigi, savo vaikus maitiname menkaverčiais surogatais, - žalojame ne tik jų muzikinį – estetinį skonį, bet ir diegiame abejotinas vertybes, kurios, maža to, - dar pretenduoja į dvasinių, bendražmogiškųjų ir krikščioniškųjų vertybių statusą.

Ar įmanoma rasti sprendimą, didinantį muzikos mokytojų rengimo NVK? – Ne tik galima, bet ir reikia. Dar daugiau: sprendimo būdas ir galimybės jau išbandytos, rengiant muzikos mokytojus LMTA Kauno fakultete, kurio absolventai, kol veikė autonimiška Muzikos pedagogikos katedra, sėkmingai įsidarbina ir dirbo – dauguma tebedirba ir dabar!- bendrojo lavinimo mokyklose. (Nesididžiuojant galima pasakyti: tai unikalus atvejis pasaulio kontekste, liudijantis pakankamai aukštą muzikos mokytojų rengimo NVK.) Būtent todėl tuo laikotarpiu Kaune specialybiniu daly-

¹⁹ Ši nuostata buvo patvirtinta ir Kauno konferencijoje. Pavyzdžiui, vienas jos organizatorių išanginėje kalboje perspėjo: žodžių junginyje „muzikos mokytojas“ svarbiausias yra pirmasis terminas – MUZIKOS, ir tik po to – mokytojas. (Docentą galima suprasti, - jam iki jo pensijos pradžios darbo dar turėtų pakakti... Tačiau dėl bakalaurų likimo jau reikėtų jaudintis...)

²⁰SU = R + N + M (žr.: PAPA-4 // Aktualija).

ku laikytas ne koks muzikos kalbos (solfedžio, dirigavimas, fortepijonas ar pan.) dalykas, bet muzikos pamokų mokykloje beveik visų studijų metu (o ne kėlis mėnesius!) vedimas; būdavo rengiamos „atvirų durų dienos“, į kurias atvykdavo universitetų kolegos – būsimieji muzikos mokytojai, atvirai liudijantys susižavėjimą tiek „kaunietiškąją“ profesinės kompetencijos puoselėjimo strategija, tiek ir praktinėmis jos galimybėmis...

Natūraliai gali kilti klausimas: kodėl unikali Lietuvos patirtis, sukaupta rengiant muzikos mokytojus, taip ir nesurado šalyje tinkamos platesnio pritaikymo terpės? – Atsakymas galėtų būti toks: kuriant studijų planus laimėjo ne objektyvios galimybės, bet subjektyvūs veiksniai (žr., pavyzdžiui, priešpaskutinįją šio straipsnio išnašą...). Taip pat belieka tik apgailėstauti, kad tokiam subjektyvizmui tarpti talkino ir Lietuvoje veikianti unikali Koordinacinė muzikinio ugdymo taryba (KMUT – kolektyvinis ŠMM konsultantas, kokių neturi joks kitas akademinis dalykas), kuri ligi šiol taip ir nesugebėjo deramai „sukoordinuoti vertybinių prioritetų“, būtinų tiek ugdytinių muzikinio ugdymo, tiek ir jų ugdytojų rengimo erdvėje... – Kodėl? – „Čia Lietuva, čia lietūs lyja...“

P.S.:

Neseniai turėjau galimybę bendrauti su grupe būsimų muzikos bakalauro, tvirtai apsisprendusių „nekelti kojos į bendrojo lavinimo pragarą“... Atsiradusi galimybė parodyti jiems kėletą alternatyvių – netradicinių muzikinės veiklos epizodų juos privertė nuoširdžiai susimąstyti dėl jų asmeniškai priimto sprendimo pagrįstumo... Suprantama, 90 bendravimo minučių negalėjo daryti stebuklų, t.y. keisti jų apsisprendimus, formuotus per kėletą metų... Svarbu, kad jie suvokė: šviesa tunelio gale nėra mirazas, bet reali Viltis...

Nuoširdžiai

Albertas

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Žydrė Jautakytė,
Švietimo plėtotės centro
Kalbų ir meninio ugdymo skyriaus
vyresnioji specialistė

Muzikos bendrosios programos pradiniam ir pagrindiniam ugdymui atnaujinimas

Meninis ugdymas yra viena iš dvylikos mokomųjų dalykų sričių ir egzistuoja tam, kad kiekvienam asmeniui būtų išugdytas jautrumas meno galioms, estetinė nuovoja, emocinė kultūra, išjudintas jų kūrybinis potencialas (4). Šiuolaikiniai ugdymo teoretikai skatina meninį ugdymą sieti su kritiniu mąstymu, kūryba, nes būtent meno dalykai daro didelę įtaką (gal net lemiamą) mokinių kūrybiškumo, vaizduotės, fantazijos žadinimui – o šios savybės yra vertingos ir reikalingos visose mokymosi ir produktyvios veiklos srityse. Šiuolaikinėse ugdymo koncepcijose meninė veikla vertinama kaip labiausiai atitinkanti vaikų amžiaus tarpsnių ypatumus. Įvairios meninės veiklos sritys lavina erdvinį, loginį-matematinį, verbalinį ir garsinį pasaulio suvokimą, formuoja judėjimo, bendravimo ir savistabos pažintinius igūdžius.

Menų šeimoje svarbi muzikos vieta. Muziką ne tik turtina žmogaus vidinį pasaulį, jausmų ir mąstymo kultūrą – žmogus, jaučiantis aplinkos grožį, garsu, formų ir spalvų harmoniją, gali tobuliau veikti (7). Atnaujinant bendrosios muzikos programos pradiniam ir pagrindiniam ugdymui (toliau Programa) turinį ir metodikos kryptį autoriai (A. Dičkis, Ž. Jautakytė) atsivėlgė į šiuolaikinio pasaulio iššūkius, rėmėsi pedagogikos, psichologijos bei meninio ugdymo srityse atliktų tyrimų rezultatais. Muzikos bendrosios programos struktūra (lentelės, jų skaičius, skiltys) yra priimta Švietimo plėtotės centre ir suderinta su Švietimo ir mokslo ministerijos specialistais. Ji yra

bendra visų dalykų bendrosioms programoms. Muzikos bendrosios programos veiklos sritys suderintos su kitų meninio ugdymo dalykų (dailės, šokio, teatro) veiklos sritimis.

Atnaujinta Programa nukreipta į mokinių muzikinės kompetencijos ir bendrųjų kompetencijų (mokėjimo mokytis, komunikavimo, informacinės, kultūrinės ir kt.) ugdymą. Programoje iškeliami muzikinio ugdymo tikslai ir uždaviniai, numatomi mokinių pasiekimai (nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas). Programoje aprašyti realūs mokinių pasiekimai, mažiau dėmesio kreipiama į indėlių.

Programa orientuoja mokytoją pamatyti vaiko individualumą ir, atsižvelgus į jį, parinkus tinkamas veiklas ir užduotis, padėti kiekvienam patirti muzikavimo džiaugsmą. Atsižvelgiama taip pat į vaikų interesus, jų gyvenimo kontekstą, stengiamasi mokymosi turinį formuoti taip, kad jis taptų kiekvienam prasmingu ir vertingu.

Įvadinėje programos dalyje nurodoma, kaip muzikinėje veikloje įgyjami ir plėtojami mokinių gebėjimai padeda mokantis kitų dalykų, atskleidžiami ryšiai su socialiniais mokslais, matematika, doriniu, pilietiniu, darniuoju ugdymu ir kt. Mokant muzikos būtina pabrėžti, kad patirtis, kurią mokiniai įgyja muzikuodami, padės jiems būti dėmesingesniems ir jautresniems aplinkai, draugams, leis drąsiau jaustis prieš auditoriją, vadovauti ar dirbti grupėje, giliau suvokti socialinius reiškinius, sintetinti žinias.

2007 m. muzikos bendrąją programą sudaro trys veiklos sritys: muzikinė raiška, muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas bei muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Programoje muzikos kalbos suvokimas ir praktika yra integruota į kitas veiklos sritis. Taip yra todėl, kad muzikos kalba yra priemonė, padedanti mokiniams mokytis dainuoti, groti, kurti, suprasti ir vertinti muziką. Taigi, mokiniai išsivina tik tiek muzikos kalbos žinių, kiek sutinkama parinktame atlikimo ar klausymosi repertuare. Reikalingas muzikos kalbos žinių arsenalas aprašomas muzikos programos skyriuje „Turinio apimtis“. Muzikinė raiška socialinėje kultūrinėje aplinkoje 2007 m. programoje pavadinta „Pasirodymu“ ir įtraukta į muzikinės raiškos sritį kaip natūraliai išplaukianti, baigiamoji šios veiklos fazė. Šioje programoje atsiranda nauja veiklos sritis, pavadinta „Muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje“. Jos tikslas – atkreipti mokinių dėmesį į muzikos kaip socialinio reiškinio poveikį visuomenei ir kultūrai, jam pačiam. Manome, kad pagrindinis šios mokinių veiklos įgyvendinimo būdas galėtų būti ilgalaikiai tiriamieji darbai, integruoti projektai, kuriuose atsiskleistų mokinių interesai, nuostatos ir santykiai su įvairiais muzikiniais reiškiniais; taip pat čia išryškintamas ir savistabos (arba refleksijos) elementas, būtinas norint tobulėti muzikos ir bet kurioje kitoje gyvenimo srityje. Ši veiklos sritis išveda Programą už siaurų muzikos dalyko ribų ir pagrindžia esminių kompetencijų ugdymą.

Atnaujintoje muzikos programoje didelis dėmesys skiriamas mokinio nuostatų ugdymui. Todėl joje, kitaip, nei 2003 m. patvirtintoje programoje, nuostatos tiesiogiai siejamos su veiklos sritimis, nes būtent įvairiose muzikinėse veiklose, padedant mokytojui, formuojasi mokinių elgesio modeliai, nuostatos į analizuojamą ar atliekamą repertuarą. Nuostatų ugdymas yra bene svarbiausias uždavinys ugdymo procese – jei mokinys įgyja teigiamų nuostatų į muzikinę veiklą, jei jis demonstruoja tai tinkamu elgesiu, galima tikėtis, kad jis motyvuotai sieks plėsti ir tobulinti savo muzikinę patirtį savarankiškai, gerbs muzikos kūrinius ir įvairiausius muzikinius reiškinius. Mokinių vertybinės nuostatos taip pat ugdomos parenkant prasmingą, kokybišką dainavimo, muzikos kūrinių klausymosi veiklą, analizuojant poetinį tekstą, išsąmoninant stilistinės epochos estetiškus idealus.

Kiekvienoje veiklos srityje apibrėžti vienas ar keli gebėjimai, kurių plėtotė numatyta remiantis mokinių fizinėmis ir psichologinėmis amžiaus tarpsnio ypatybėmis, laikomasi to paties principo, kaip ir 2003 m. programoje – muzikinis ugdymas vyksta spiralės principu, esminiai muzikiniai gebėjimai plėtojami vis sudėtingesniu turiniu, vis platesniame kontekste. Programoje apibrėžiamos būtinausios konkrečiam gebėjimui įgyti reikalingos žinios. Kadangi muzikos žinios dažniausiai yra procedūrinės (3), tad galima teigti, kad pagrindinį gebėjimą (pvz., dainuoti) sudaro keli smulkesni gebėjimai arba procedūrinės žinios (pvz., taisyklingai kvėpuoti, formuoti garsą, atsiminti muzikinį ir žodinį tekstą ir pan.). Jei pastebime, kad mokinys dainuodamas netaisyklingai kvėpuoja, prašome jo paaiškinti ir pademonstruoti taisyklingo kvėpavimo ypatumus. Kiekvienoje veiklos srityje išskiriamas ir atskiras mokymosi mokytis gebėjimas, kadangi iš visų esminių kompetencijų ši yra bene svarbiausia žmogui, gyvenančiam informacija perpildytame ir nuolat kintančiame pasaulyje.

Programa geriau nei 2003 m. patvirtintoji, pritaikyta kūrybiškam mokytojų darbui, planavimui, pasiekimų vertinimui, ugdymo turinio pasirinkimui.

Literatūra

1. *Bendrojo lavinimo mokyklos programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas (2003). - Vilnius: ŠAC*
2. *Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, įgyvendinimo, vertinimo ir atnaujinimo strategija 2006-2012 m. (LR švietimo ir mokslo ministerijos kolegija, 2006 m. lapkričio 23 d. nutarimas Nr. (1.9-13 M1-7)*
3. *Marzano J.R. (2005) Naujoji ugdymo tikslų taksonomija. – Vilnius: Žara*
4. *Matonis V. Meninis ugdymas nūdienėje kultūroje // Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos. Meninio ugdymo teorija JAV (2000). Sudarė V. Matonis. Vilnius: Enciklopedija*
5. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos pradinio ugdymo bendroji programa. Projektas (2007) - Vilnius: ŠAC*
6. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos pagrindinio ugdymo bendrosios programos. Meninis ugdymas. Projektas. (2007) - Vilnius: ŠAC*
7. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 1998, Nr. 67-1940; 2000, Nr.40-1116, Nr. 92-2878, 2879, Nr. 102-3214, Nr. IX-1630)*
8. *Rinkevičius Z. (1993). Mokinių muzikinis ugdymas. – Klaipėda*
9. *Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos (Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700)*

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

2008 m. kovo 29 dieną Kauno „Vyturio“ vidurinėje mokykloje vyko jaunimo mišrių chorų šventė-konkursas „Dainuok ir keliauk 2008“, kurį jau aštuntą kartą organizavo *Chorų ir jaunųjų dirigentų paramos fondas „Polihimnija“* (prezidentas – prof. A. Petrauskas).

Šiame šventiniame renginyje dalyvavo 9 bendrojo lavinimo mokyklų (gimnazijų) kolektyvai: Kauno Veršvų vidurinės mokyklos choras (vad. Laima Kasperavičienė), konkurso šeimininkų – Kauno „Vyturio“ vidurinės mokyklos mišrus choras (vad. Rinalda Burinskienė), Kėdainių „Ryto“ vidurinės mokyklos mišrus choras (vad. Vita Dudonienė), Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos mišrus choras „Ažuolynas“ (vad. Dalia Pilipavičienė), Ukmergės Antano Smetonos gimnazijos mišrus jaunimo choras (vad. Jūratė Martinkūtė), Vilniaus jėzuitų gimnazijos jaunimo mišrus choras (vad. Leonidas Abaris), Vilniaus Užupio gimnazijos mišrus choras „Cantus veris“ (vad. Nijolė Žylienė), Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos choras „Fortūna“ (vad. Stasė Skurulskienė) ir Vilniaus „Gabijos“ gimnazijos mišrus choras (vadovės Edita Bagvilienė ir Regina Šapranauskaitė).

Konkurso privalomoje programoje buvo numatytas jauno kompozitoriaus – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos magistranto Alberto Navicko (prof. O. Balakausko klasė) kūrinys – išplėtotą lietuvių liaudies dainą „Tu gegute“. Žemiau publikuojamame straipsnyje Autorius dalijasi impresijomis, patirtomis konkurse dieną, kai aukščiau minėti chorai interpretavo jo kūrinį.

Redaktorius

„Tu Gegute“:

devynios interpretacijos – devynios nepakartojamos muzikinės dovanos

Albertas Navickas

Džiugu, kad šių metų kovo 29 dieną turėjau galimybę dalyvauti Kauno „Vyturio“ vidurinėje mokykloje jau aštuntą kartą organizuotame jaunimo mišrių chorų konkurse „Dainuok ir keliauk 2008“ ir gėrėtis aukštu jaunųjų atlikėjų meistriškumu. Tačiau ypač malonu pažymėti, kad man teko garbė klausytis savo kūrinio – išplėtos liudies dainos „Tu gegute“ atlikimo. Ir ne vieną, o devynias kartus – tiek buvo konkurso dalyvių, kuriems šis kūrinys buvo privalomojo repertuaro dalis. Sutikime, tai reta galimybė – jaunam kompozitoriui išgirsti net devynias savo to paties kūrinio interpretacijas!

Kodėl vykdydamas prof. A. Petrauskio kūrybinį užsakymą pasirinkau „Tu gegutė“? – Prisipažinsiu, neišdildomą ispūdį paliko jos melodija ir žodžiai, kai prieš keletą metų šią lietuvių liaudies dainą atliko buvusi LMA Kauno fakulteto Muzikos pedagogikos katedros studentė Jolita Celišūtė. Pamenu, nuostabi, labai reljefiška, kanclėmis pritariama melodija tada paliko neišdildomą ispūdį. Ir ne tik ispūdį, bet ir norą pateikti savo požiūrį, pritaikant kūrinį mišrių balsų choro atlikimui.

Koks man, autoriui, susidarė bendras ispūdis apie patį kūrinį, išgirdus vieną po kito girdimus šio kūrinio atlikimus? – Būsiu nuosirdžiai atviras: išklauses visas interpretacijas supratau, kad daina, manyčiau, „gavosi“ pernelyg sudėtinga... Tai – svarus impulsas ateities kūrybiniam apmąstymams, profesinei kompetencijai plėtoti ir puoselėti... Tai – neįkainojama patirtis, kurią įgijau klausydamasis šiame konkurse savo kūrinio atlikimo, ir už kurią reiškį nuosirdų dėkingumą visiems atlikėjams ir jų vadovams.

Kokios dar mintys fiksavosi patirtų impresijų fone? – Buvo įdomu stebėti visus kolektyvus, kurių kiekvienas skyrėsi ne tik skoninga ir jaunatviška apranga, bet ir pačiam muzikavimui keliamais prioritetiniais tikslais. Manau, susiformavo dvi konkursantų grupės: vieni kolektyvai pagrindinį dėmesį teikė privalomo ir pasirinkto repertuaro preciziškam melodiniam, intonaciniam, derminiam tikslumui įgyvendinti, ritiniam sudėtingumui įveikti bei panašioms technologiniams uždaviniams įveikti, kiti prioritetą skyrė jausminiam kūrinio išraiškumui, sceniniam itaigumui bei laisvumui. Pastarųjų grupei ir atiteko konkurso laurai – pirmą vietą laimėjo Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos choras „Fortūna“ (vadovė Stasė Skurulskienė).

Smagu, kad mano vertinimas (pats sprendžiamąjį balsą neturėjau) sutapo su komisijos, kurią sudarė Biržų „Saulės“ gimnazijos mokytoja metodinė Danguolė Kazakevičienė, Vilniaus choro dainavimo mokyklos „Liepaitės“ mokytoja ekspertė Audronė Steponavičiūtė-Zubkauskienė ir Lietuvos alternatyvaus meninio ugdymo prezidentas, prof. habil. dr. Albertas Piličiauskas nuomone.

„Fortūna“ mane asmeniškai sužavėjo ne tik dainuodama gražiu tembru, darnia balsų pusiausvyrą ir puikiai atlikdama muzikinį tekstą, bet originalia „Tu gegutė“ kūrinio scenografija. Subtilus judesys dainavimo metu, barškėjimas centais (žinomo papročio, pirmą kartą išgirdus kūkuojant gegutę, atspindys) suteikė kūriniumi žaismingumo kibirkščių ir išskyrė jį iš kitų.

Chorinis dainavimas – sudėtingas darbas. Ne vien todėl, kad tai gana statiška, atkaklumo, didelių pastangų ir laiko reikalaujanti veikla. Pats esu baigęs Trakų Vytauto Didžiojo gimnaziją, taip pat esu dalyvavęs chorinėje veikloje (mama buvo muzikos mokytoja), todėl esu patyręs, ką reiškia mokytojams prikalbinti vaikus dainuoti į chorą... Tad sunku pervertinti tokių konkursų naudą pedagogams. Juk galimybė keliauti, pažinti kitus kraštus dainuojant – tai efektyvi pagalba stiprinant chorinės veiklos pasirinkimo motyvaciją.

Šiais laikais, kai yra daugybė laisvalaikio praleidimo formų, kada visi, kas tik netingi (nežiūrint balso ir klausos duomenų) lipa į sceną, dalyvauja realybės šou ir siekia populiarumo, prikalbinti jaunimą dalyvauti chore yra iš ties nelengva. Dažniausiai imponuoja pati mokytojo asmenybė, dainuojamas repertuaras, atėję muzikuoti draugai, koncertinės kelionės ir svarbiausia (bent jau man), patiriamas muzikavimo džiaugsmas. Gaila, kad ne visų kolektyvų atlikėjų veiduose jis buvo matyti.

Nenoriu plėtoti didelės diskusijos, tema „Kas svarbiau: profesionalus techniškumas ar laisvas, nuosirdus mėgavimasis atliekama veikla?“ Manau, kad ir viena, ir kita labai svarbu, tačiau **siektingas tendencijas**, manyčiau, galima būtų projektuoti. Pavyzdžiui, mėgėjų chorams galėtų būti taikomas principas: „Minimum pastangų, maksimum džiaugsmo“. (Tai nereiškia, kad toleruotinas

atlikimo chaotiškumas ar paviršutiniškumas...). Profesionalams – atvirkščiai: „Maksimum pas-tangų, minimum džiaugsmo“. (Tai, vėlgi, nereiškia, kad muzikinėje raiškoje turi vyrauti šaltas asketizmas...) Choro vadovo talentas ir muzikavimo sėkmė, matyt, didele dalimi priklauso nuo intuityvaus gebėjimo šiuos du principus optimaliai harmonizuoti konkrečios mokyklos choro veik-loje...

Tad pabaigai noriu palinkėti pedagogams kantrybės ir sėkmės sprendžiant šį sunkų uždavinį. Te dainuoja Lietuvos jaunimas profesionaliai ir tegu jiems širdyje būna džiugu. Dėkodamas „Poli-himnijos“ prezidentui prof. A. Petrauskui už parodytą pasitikėjimą jauno kompozitoriaus kūrybi-nėmis galimybėmis, linkiu ištvėmės puoselėjant jaunimo chorinį muzikavimą.